

1 - 3 Eylül 2004

Beslan Katliamı'nı unutmayacağız

12 Eylül, insanlık suçudur

1 Eylül Dünya Barış Günü

Savaş ölüm barış yaşamdır

1 Eylül, "Dünya Barış Günü" olarak sadece Türkiye ve KKTC'de, Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen "Dünya Barış Günü" ise 21 Eylül tarihinde tüm dünyada kutlanıyor.

JINEPS

Bağımsızlık Demokrasi Özgürlük Eşitlik Birlik

Çerkeslerin Özgür Sesi www.jinepsgazetesi.com 25 TL • EYLÜL 2022

21 Eylül 1864

Çerkes Soykırımı (Tsitsekun)

Adalet için tanıyoruz!

İnanç kırımı değil 'eşit yurttaşlık' hakkı!

Alevi kurumlarına yönelik eşzamanlı gerçekleştirilen saldırılar, hem yurtiçinde hem de yurtdışında düzenlenen eylemlerle protesto edildi, yapılan açıklamalarda 'eşit yurttaşlık' vurgusu yapıldı

Ankara'da Alevi kurumlarına ve cemevlerine 30 Temmuz'da eşzamanlı saldırılar gerçekleşti. Mamak'ta Şah-ı Merdan Cemevi'ndeki saldırı ibadet sırasında gerçekleştirildi; Türkmen Alevi Bektaşî Derneği'nde bir kadın bıçaklı saldırıda yaralandı. Ayrıca Tuzluca'yı Demokratik Alevi Dernekleri (DAD), Ana Fatma Cemevi, Gökçebel Köy Derneği, Türkmen Alevi Bektaşî Derneği, Batıkent Serçeşme Cemevi'ne yönelik de saldırılar oldu. **S 16**

Selda Güneş - Demokratik Alevi Derneği Eski Eş Genel Başkanı: "Ne katliamları unuttuk ne de azmettiricilerini... Cemevlerine saldırılar geçmişteki katillerimizle aynı ideolojinin temsilcileri ve bizler katillerimizde azmettiricilerini de tanıyoruz".

Aydın Deniz - Hubyar Sultan Alevi Kültür Derneği Yönetim Kurulu Başkanı: "Alevilere olan saldırıları tarihsel süreçte ele almak gerekiyor. Tarihsel deneyimleri değerlendirdiğimizde bugünle birleştirecek taşların yerine oturacağını görebiliyoruz. Şöyle ki; sistemle ilgili ne zaman bir dizayn programı varsa ya da dizayn güncellenmesi varsa maalesef bu ülkede muhalif olan, bu ülkede ötekileştirilmiş olan toplumlar üzerinden yapılıyor".

İstanbul Emek, Barış ve Demokrasi Güçleri, "Savaş ve sömürüye karşı barış ve eşitlik istiyoruz" şiarıyla 1 Eylül saat 19.30'da Kadıköy İskele Meydanı'nda buluşma çağrısı yaptı.

Yeni ittifaklar ilan edildi

2023 yılında yapılması planlanan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimleri için kurulan "Millet" ve "Cumhur"un ardından "Sosyalist Güç Birliği" ile "Emek ve Özgürlük" **S 20** ittifakları kuruldu.

Kayım kıyımı devam ediyor

Boğaziçi Üniversitesi'nde kayımlı Naci İnci yönetimi, Ekonomi Bölümü'nün seçilmiş başkanı Prof. Dr. Ünal Zenginobuz'u 3 ay süre ile görevden uzaklaştırdıktan sonra, uzun yıllardır öğretmenlik yapan 16 akademisyenin ders vermesini veto ederek ofislerini boşaltmalarını istedi. **S 20**

'Kadirovcular, RF'nin desteği olmadan bir hiçtir'

Muhafız blog yazarı ve Ukrayna'da Şeyh Mansur'un adını taşıyan Çeçen gönüllü taburunun basın sekreteri İslam Belokiev, Kafkazyalı ile yaptığı röportajda Çeçenya'daki baskılardan, Kadirovculardan (Kadirov yanlısı Çeçen milisleri) ve Kafkasya'yı işgalden kurtarma planlarından bahsetti. Belokiev, "Rusya bugün Ukraynalı 'Naziler' olarak adlandırıyor diye özgürlükleri için savaşmayı bırakacaklar? Görevimiz, yaşamlarımızı bize yöneltilen suçlama ve tanımlamalar üzerine kurmak değil, uygar bir toplumun parçası olmaktır" ifadesini kullandı. **S 12**

Adzih Anaokulu

Abhazya'da Abhazca eğitim hayatına başlayan Adzih Kres ve Anaokulu Müdürü Kama Kutsinia, Apsuara Grubu'nun yaptığı söyleşiye konuk olarak hayata geçirdikleri projeyi ve çalışmalarını anlattı. **S 3**

Afganistan Kadınların hayal kırıklığı

Taliban'ın 15 Ağustos 2021'de iktidarı ele geçirmesinin üzerinden bir yıl geçti. Kız çocuklarının okula gitmesine ve kadınların sokağa çıkmasına izin verilmiyor. Afgan kadınlar, kendilerine verilen sözlerden sonra büyük bir hayal kırıklığı içinde. **S 4**

Kfar Kama'da 'Yaz Kampı'

22-24 Temmuz tarihleri arasında Kfar Kama Belediyesi tarafından düzenlenen Çerkes Festivali'nin ardından gerçekleştirilen "Yaz Kampı"nda Türkiye, İsrail ve Ürdün'den gençler bir araya geldi. **S 3**

Osetlerin Sesi 5 yaşında!

Bu sayımızda, "Osetlerin Sesi - Аланты Хъæлæс (Alantı Khælaş)" sayfamızın 60. bölümü yayımlanıyor. **S 10**

Ali Çurey	S 8	Jiy Zafer Süren	S 8	Yaşar Güven	S 13	Süha Baytekin	S 14
Osman Güdü	S 15	Mahir Özkan	S 17	Hakkı Yüksel	S 17	Tubanur Bayram Kuzgun	S 18
Dr. Hajbevikö Fatma Yılmaz	S 18	Alaattin Bayram	S 19	Ferhat Kentel	S 21		

H. Okan İşcan

8 pasaport, 56 ülke, 1 kitap **S 6**

Şirin İşleyen

Çerkes gençleri kendi anayasalarını yazıyor **S 13**

Al Jeel turnesi sona erdi

50 kişilik kadrosuyla turne yapmak üzere Ankara Çerkes Derneği'nin davetiyle Türkiye'ye gelen Al Jeel Al Jadeed ekibi, 13 Ağustos'ta Nâzım Hikmet Kültür Merkezi'nde Ankaralı sanatseverlerle buluştu. Aynı gün, Nâzım Hikmet Kültür Merkezi'nin fuaye alanında araştırmacı Adnan Bazadugh'un "Ürdün Çerkesleri Belgeler ve Fotoğraflar" sergisi açıldı.

15-17 Ağustos tarihle-

ri arasında Düzce'yi ziyaret ederek, Düzce Adige Kültür Derneği tarafından düzenlenen kafiye, dans ekibinin yanı sıra araştırmacı Adnan Bazadugh, Kadınlar Komisyonu Başkanı Setenay Kandur ve farklı çalışma gruplarından gönüllüler katıldı.

Al Jeel ekibi, 19 Ağustos'ta İBB Bahçelievler Dr. Enver Ören Kültür Merkezi'nde gerçekleşen gösteri ile turne programını bitirdi.

'Kafkasya'da ve Tüm Dünyada Barış'

Yalova Kuzey Kafkas Derneği tarafından "Kafkasya'da ve Tüm Dünyada Barış" sloganıyla düzenlenen 18. Yalova Uluslararası Kafkas Dans ve Müzik Festivali, 26-31 Temmuz tarihlerinde gerçekleşti.

Türkiye'nin yanı sıra Adige Cumhuriyeti, Dağıstan Cumhuriyeti, Kabarday-Balkar Cumhuriyeti ve Kuzey Osetya Cumhuriyeti'nden 250 dansçının katıldığı festival, Barış Manço Açık Hava Tiyatrosu'nda düzenlenen galayla sona erdi.

Dağıstan'dan "Kafkasya Dağlıları" ve "Khasavyurt",

Kuzey Osetya'dan "BARS", Kabarday-Balkar'dan "Şağ-di", Adige'den Zori Maykop

ekipleri, festival kapsamında Güneyköy ve Soğucak'ı ziyaret etti.

Azhvala Şenliği

Eskişehir Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği'nin uzun yıllardır geleneksel olarak düzenlediği Azhvala Şenliği bu yıl 13 Ağustos'ta Musaözü Köyü'nde gerçekleşti.

Solist Şinaho Betül Bilgin ve Şible Halk Dansları ekibinin sahne aldığı etkinliğe, Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED) Genel Başkanı Yardımcısı Dr. Yasemin Oral da katıldı.

Çerkes Dili ve Kültürü bölümlerinin kontenjanları doldu

2022 Yükseköğretim Kurumları Sınavı yerleştirme sonuçlarına göre bu sene, Düzce Üniversitesi ve Kayseri Erciyes Üniversitesindeki Çerkes Dili ve Kültürü bölümlerine 31'er öğrenci kayıt yaptırmaya hak kazandı. Böylece her iki üniversitedeki bölümlerin açmış olduğu 30'ar öğrencilik kontenjan dolmuş oldu.

Dil kursu başlıyor

KAFFED'in koordinatörlüğünde ve Nalçık merkezli Djarez Dil Kulübü ile Kayseri Kafkas Derneği yürütücülüğünde online Adigece (Kabarday lehçesi) dil kursu başlıyor.

Açılacak sınıf sayısı: 3
Açılacak seviyeler: A0, A1 ve A2
Kontenjan: 60 (her bir sınıf için 20)
Eğitim başlangıcı: Eylül 2022
Eğitim süresi: 3 ay/haftada 1 gün
Eğitmen: Asiyat Bijo

VEFAT

Atay Ceyişakar'ın ağabeyi, Şamil ve Banu'nun babaları, Sakarya Kayalar/ Reşitbey Köyü'nden

Acusba Oktay Ceyişakar
vefat etmiştir.

Ailesi, yakınları ve sevenlerine sabır dileriz.
Tha bu acıyı unutturacak başka acı vermesin.

JİNEPS

VEFAT

İlkay Nefin Güçlü ile Ersoy Arı'nın oğulları, Ridade'nin ikiz kardeşi

Alkas Arı
vefat etmiştir.

Ailesi, yakınları ve sevenlerine sabır dileriz.
Tha bu acıyı unutturacak başka acı vermesin.

JİNEPS

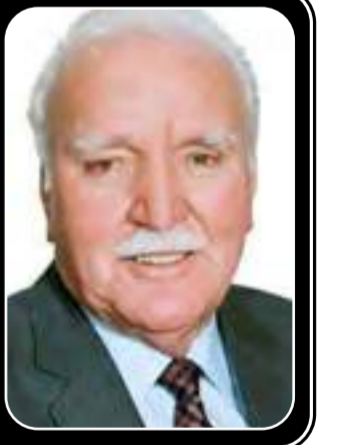
VEFAT

Ürdün'deki Çerkes Hayır Derneği'nin eski başkanı

Samir Qardan
vefat etmiştir.

Ailesi, yakınları ve sevenlerine sabır dileriz.
Tha bu acıyı unutturacak başka acı vermesin.

JİNEPS

ANMA

"Anadilimi örtün üstüme,
Anadilimi örtün!
Çıplağım,
Üşüyorum."

Gogull Çetin Öner'i
ölümünün 6. yılında saygıyla
anıyoruz.

JİNEPS

ANMA

Abağba Bahadır Özbağ
Yeğoj Hanefi Aslan

Abhazy'nın bağımsızlık ateşi, siz yattıkça yanmaya devam edecektir.

JİNEPS

YouTube canlı yayın

Kafkas Dernekleri Federasyonu'nun (KAFFED) "1 Ağustos Anavatana Dönüş Günü"nde düzenlediği canlı yayın programı, YouTube kanalında gerçekleşti.

Moderatörlüğünü Neris Kayhan'ın yaptığı yayına, KAFFED Genel Başkan Yardımcısı Turan Akın, Miraç Duğ ve Tamer Gümüş katıldı.

Neris Kayhan
Moderatör

Tamer Gümüş

Miraç Duğ

Turan Akın

TARİHTE BU AY

01 Eylül Dünya Barış Günü
30 Eylül Abhazy Zafer Bayramı

Eylül 1918 Çerkes Kadınları Teavün Cemiyeti'nin kurulması

06 Eylül 1570 Prenses Goşenay'ın (Maria) oğluyla beraber zehirlenerek öldürülmesi

29 Eylül 1585 Özdemiroğlu (Huştuko) Osman Paşa'nın ölümü

01 Eylül 1739 Büyük ve Küçük Kabarday bölgelerinin Rusya ve Osmanlı'dan bağımsızlığının Belgrad Antlaşması'yla kabulü

29 Eylül 1790 Kuzey Kafkasya'ya yardım için gönderilen Osmanlı Komutanı Battal Paşa'nın Rusya'ya iltica etmesi

14 Eylül 1829 Kafkasların Osmanlı Devleti tarafından Edirne Antlaşması'yla Rus egemenlik alanına bırakılması

06 Eylül 1859 Şeyh Şamil'in Ruslara teslim olması

01 Eylül 1921 Kabarday Özerk Bölgesi'nin kurulması

05 Eylül 1923 Çerkes Teavün Cemiyeti ve Çerkes Özel Örnekleme Okulu'nun kapatılması

12 Eylül 1980 Türkiye'de askeri darbe

15 Eylül 1941 Adige ozan Şocentsuk Aliy'in Naziler tarafından öldürülmesi

21 Eylül 1948 Çerkes Ethem'in ölümü

21 Eylül 1993 Abağba Bahadır Özbağ'ın Abhazy'da şehit olması

22 Eylül 1993 Yeğoj Hanefi Aslan'ın Abhazy'da şehit olması

01 Eylül 2004 Beslan Okul Baskını

14 Eylül 2016 Şair, yazar, siyemacı Çetin Öner'in ölümü

Kfar Kama 'Yaz Kampı'

22-24 Temmuz 2022 tarihleri arasında Kfar Kama Belediyesi tarafından düzenlenen Çerkes Festivali'nin ardından gerçekleştirilen "Yaz Kampı"nda gençler bir araya geldi.

Kfar Kama Belediyesi ve Kfar Kama Toplum Merkezi'nin, Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED), Düzce Adige Kültür Derneği ve İstanbul Kafkas Kültür Derneği'yle işbirliği yaparak düzenlediği yaz kampına Türkiye ve Ürdün'den 13-18 yaş arasında gençler katıldı.

Ankara Çerkes Derneği (AÇD) Gençlik Komisyonu ve Kfar Kama Gençlik Ekibi arasında gerçekleştirilen proje kapsamında ise "Kimlik Bi-

linci", "Anayasa", "Çerkesler ve Osmanlı İmparatorluğu", "Xabze" başlıklı seminerler düzenlendi. Projenin ikinci ayağı, 10-17 Eylül tarihleri arasında Ankara'da AÇD ev sahipliğinde düzenlenecek.

Kfar Kamalı gençler Türkiye'ye geldi

KAFFED, Düzce Adige Kültür Derneği ve İstanbul Kafkas Kültür Derneği işbirliği ile 13-18 yaş aralığındaki Kfar Kamalı gençlerden oluşan bir grup Türkiye'ye geldi.

Gençler, 22-26 Ağustos tarihleri arasında Düzce ve İstanbul'da düzenlenen programlara katıldı.

Minik piyanist

İngiltere'nin başkenti Londra'da her yıl düzenlenen ve piyano, yaylı çalgılar, nefesli çalgılar, oda müziği ve vokal dallarında tüm dünyadan yetenekleri ağırlayan "Medici Uluslararası Müzik Yarışması"na katılan, 10 yaşındaki Janset Yenidoğan, "Çocuk Yetenek" kategorisinde üçüncü seçildi.

Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Müzik Hazırlık İlkokulu Piyano Bölümü öğrencisi olan Janset, 4 yaşında piyano eğitimine başladı.

Jiu-Jitsu şampiyonu

Ürdün Çerkeslerinden Maya Ishakat, Ürdün'de düzenlenen Abu Dabi Jiu-Jitsu Şampiyonası seçmelerinde altın madalya kazandı.

Düzce'deki voleybol turnuvasını Tahırağa Köyü kazandı

Düzce Adige Kültür Derneği ve Bayramcı (Konaklı) Köyü Derneği tarafından düzenlenen Bayramcı Voleybol Turnuvası'nı, 12 Ağustos'ta Şaguç takımıyla final maçı oynayan Tahırağa Köyü kazandı.

Pandemi nedeniyle verilen iki yıllık aranın ardından bu yıl 16. kez düzenlenen ve 8 takımın mücadele ettiği turnuva, 2010 yılında hayata veda eden Kazım Taymaz'a ithaf edildi.

Ukrayna-Rusya Savaşı tartışıldı

Kafkas Vakfı, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin Kafkasya'ya olan etkilerini tartışmak üzere "Ukrayna-Rusya Savaşı'nın Kafkasya'ya Etkileri ve İhtimaller" başlıklı bir panel düzenledi.

20 Ağustos'ta İBB Ali Emiri Efendi Kültür Merkezi'nde iki oturumda gerçekleşen panelin moderatörlüklerini

Yusuf Tunçbilek ve Veysel Arıhan yaptı.

Panele katılan Muhammed Ahiyadov, Yalçın Karadağ, Saslanbek İsayev, Şuay Nilhan Açıkalin, Ahmet E. Çölgeçen Ahmet Yusuf Özdemir, İsa Eciyev ve Ümit Dinçer farklı başlıklar altında görüşlerini bildirdi.

Abhazya

Çocuklara anadilini öğretmek...

Adzih Anaokulu

Abhazya'da Abhazca eğitim hayatına başlayan Adzih Kreş ve Anaokulu Müdürü Kama Kutsinia, Apsuara Grubu'nun yaptığı söyleşiye konuk olarak hayata geçirdikleri projeyi ve çalışmalarını anlattı.

Kendisi bir anne olan Kama Kutsinia, öncelikle kendi çocuklarını, ardından Abhazya'daki diğer çocukları gözlemleyerek Abhazca konusunda maalesef zayıf olduklarını, eğitim sisteminin Abhaz dilinin öğretilmesinde zayıf kaldığını gözlemlediğini belirtti. Arkadaşları ile konuyu konuştuğundan sonra bu soruna bir çözüm bulabilmek için "Adzih" projesini hayata geçirdiklerini ve 4-5-6 yaşındaki çocukların alındığı kreş projesi başarılı olunca anaokulu projesini de hayata geçirdiklerini anlattı. Kama, şu anda bu projenin en büyük amacının çocuklara sağlıklı bir şekilde Abhaz dilini öğretmek olduğunu vurguladı.

Öncelikle başka bir grup ile başlattıkları projeyi yürütmektedirlerini söyleyen Kama Kutsinia, kendisinin de ku-

rucularından olduğu Kiaraz Vakfı'nın bu projeyi destekleme kararı aldığını, böylelikle maddi durumu iyi olmayan çocukların da ücretsiz bir şekilde Abhazca kreş ve anaokulu projelerinden faydalandığını belirtti.

Abhazya'da devlet tarafından açılan anaokulu ve kreşler de var. Ancak bunların tamamının Sovyetler Birliği döneminden kalma eğitim anlayışı ile çalışmaları, kapasite ve nitelikli öğretmen yetersizliği gibi problemler, Adzih Kreş ve Anaokulu projesinin hayata geçirilmesinde önemli etkenlerden olmuştur.

Abhazya'da yaşayan halk da bu projeyi oldukça olumlu karşıladı. Devlet okullarında eğitimin ücretsiz olması rağmen yeterli eğitim verilememesi sebebiyle veliler çocuklarını belli bir ücret karşılığında Adzih Anaokulu'na kaydetmeye başladı. Ayrıca devlet okullarına sınıf kapasitesinin üzerinde çocuk alınması eğitimin kalitesini düşürdüğünden veliler yine Adzih Anaokulu'nu tercih etmekte. Projenin deneme aşamasında da olumlu sonuçlar alınması da velilerin okulu seçmesin-

de önemli bir etmen. Bu konu hakkında Kama Kutsinia, hiç Abazaca bilmeyen ve evinde Abazaca konuşulmayan bir Rus öğrencinin kaydını yaptıklarını ve uyguladıkları eğitim metodu sayesinde bir yıl sonra bu öğrencinin Abazaca okuyup yazabilir hale geldiğini örneğini verdi. Bu örneğin görülmesinin ardından okula talep daha da artmış durumda.

Adzih Anaokulu ayrıca tüm dünyada var olan "anadil sadece evde öğrenilir" mitini de yıktı. Şu anda bu eğitim sistemiyle çocuk ya da büyük kim olursa olsun bir yıl içerisinde iyi bir şekilde anadilini öğrenebiliyor. Kendilerini hiç inancı olmayan insanların bu önyargılarını yittikleri için mutlu olduklarını belirten Kama, eğitim sistemleri sayesinde anadilimizin öğretilmesi için sağlam temeller atmaya devam edeceklerini dile getirdi.

Bu projede eğitim veren öğretmenlerin de bir eğitim sürecinden geçtiklerini vurgulayan Kama Kutsinia, öğretmenlerin şu anda yalnızca kreş ve anaokulu düzeyinde eğitim vermek için çalıştıklarını, ilerleyen dönemde bu pro-

Adzih Anaokulu

jenin seyrine göre ilköğretim ve lise düzeyinde de çalışmalar yapılabileceğini vurguladı. Adzih Anaokulu ve Kreş'in masrafları ve giderleri için velilerden çok cüzi miktarda bir ücret alınıyor. Özetlemek gerekirse, velilerden alınan ücretler öğretmenlerin maaşına bile yetmeyecek kadar az. Bu sebeple maddi durumu iyi olan veliler okula başlıklar yaparak projenin devam edebilmesi için des-

tek veriyor. Ayrıca Kiaraz Vakfı da maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin eğitim alabilmesi için destekte bulunuyor. Okuldaki öğretmenlerin eğitimi, maaşları, okulun kirası gibi giderler şu anda başlıklarla devam ettiriliyor. Bu nedenle de okula maddi destekte bulunulması önemli hale geliyor.

Bu projenin Abhazya'nın tamamında işler hale gelmesinin ardından Abhazya'da

Kama Kutsinia

şında da çalışmalar yapmak istediklerini anlatan Kama Kutsinia, "Şimdilik önceliğimiz projeyi Abhazya'da rayına oturtmak, ancak biz Rusçadan ya da Türkçeden çeviriler yaparak eğitim vermiyoruz, direkt olarak Abazaca öğretiyoruz. Bu nedenle de bu projeyi farklı ülkelerde uygulanan hale getirmemiz mümkün. Şu anda eğitimci sayımız az ve bu sayı arttıkça diğer ülkelerde de Abazaca eğitim verebileceğiz" diyerek sözlerini tamamladı.

Haber: Tunahan Masipa - Apsuara grubundan

8 pasaport

56 ülke

1 kitap

En çok, kendisinden gezgin olarak bahsedilmesinden mutluluk duyacağını belirtiyor H. Okan İşcan ama çevresinde çok iyi bir dost olmasıyla da biliniyor aslında.

Seyahatlerinde bir taraftan da üretiyor, yaşadıklarını kelimelere döküyor. Kişilere özel ama pek çok kişinin ortak duygularını dile getiren mektuplarıysa çok derinlere dokunuyor. Sadece yazmıyor, çok da okuyor...

Muzip tebessümü, çokyönlülüğü, çektiği güzel fotoğraflar, elinde pşineyle "Hoyra rira hoyra rira"lar... Bu kez size onu biz anlatalım istedik...

Gül Yılmaz - Serap Canbek

-H. Okan İşcan'ın sınırlı tanıyanlar için biraz kendinden söz eder misin...

-Seyahat etmeyi, yazı yazmayı seven biri olarak tanımlayabilirim kendimi.

1972 Adapazarı doğumluyum, Samsun kütüğüm ama daha çok Niğdeli, Sürtli, Yerköylü hissedirim kendimi. Babamın görevi nedeniyle birçok farklı şehirde yaşadığımızdan dolayı kendimi daha çok bu bahsettiğim yerlere ait hissedirim...

Annem Abhaz, Maan-pha ve babam Ubih, C'upe... Tek kelimeyle tarif edilem "gezgin" denmesi herhalde mutlu eder beni...

-Jineps'te çok uzun zamanlı yazıyorsunuz, her anlamda destek oluyorsun. Yollarınız nasıl keşif oldu?

-Gazete ile ilk tanışıklığım Çürmüt Sebahattin ile oldu denebilir, "Yazsana" diyor du yıllar önce ama sonradan bir gün Serap Canbek yanına gelip "Şu yazını yayımlamak istiyorum" diye söyleyince birden kendimi gazetede buldum. Oubyk Mektupları adıyla imzalı birçok kişiye mektup gitti. Zaman zaman Oubyk Nal İzinde diye kitap tanıtımları da yaptım oldu... En uzun süreli yayın olmasını değerli buluyorum, hâlâ gazete olmasını değerli buluyorum... Dün Guaze, bugün Jineps.

-Olaylara, kişilere ilişkin yazdıkların, özellikle de

mektuplarında nasıl bir yol izliyorsunuz? Gözlem yeteneğinin farkındayız ama ayrıca hafızan mı çok güçlü, notlar mı alıyorsunuz?

-Açıkçası hiç not almıyorum, duygularımı kâğıda dökmek bana iyi geliyor. Gözlemim yüksek. Ayrıca hafızam kuvvetli ama beni ne etkilediyse onu paylaşıyorum, dolayısıyla not almıyorum fakat zamanı ve yeri gelince düşünceler kâğıda dökülüyor.

-Adrese teslim yazdığın mektuplardan oluşan "Açılırken Tek Kilitli" adlı kitabın kısa zamanda iki baskı yaptı. Oktay Chkouta tarafından Abazacaya çevrildi ve önsözü Gennadi Alamiya tarafından yazıldı. Tüm bu süreçler sana neler hissettirdi?

-"Açılırken Tek Kilitli" eski yazdığım yazılardan 40 tanesini topladığım bir çalışma oldu. Belki pandemi süresince veya eskiden de olan 'bir kitabım olsun' düşüncesi filizlen-

di. Kitabın ilgi görmesi biraz çevrem geniş olması, çok tanıdığım olmasından kaynaklı diye düşünüyorum.

Kitap yayımlandıktan sonra Oktay Ağabey'e "Bir hayalim var" dedim. Daha ben ötesini getirmeden o, "Hayalini gerçekleştiririm" dedi. Neredeyse bir hafta içinde çevirisini yaptı. Ardından "Editörlüğünü birisinin yapması gerekir" diye bahsedince "Siz nasıl uygun görürseniz" dedim. "Ben Gennadi'yi düşünüyorum" dediğinde ise hayal âlemine girdim diye düşündüm. Hem kitabın Abazacaya Oktay Ağabey tarafından çevrilmesi hem de Gennadi Alamiya tarafından önsöz yazılmasının beni ne kadar mutlu ve gururlu hissettirdiğini söylemem gerek.

Son bir gelişme ise Oktay Ağabey'in jest yaparak beni ve birkaç kişiyi Abhaz Yazarlar Birliği üyesi olarak önermesi ve bunun kabul edilmesi ise apayrı bir mutluluk kaynağı.

-Tebrik ederiz. Sırada yeni bir kitap var mı?

-Haddimi aşarak evet diyorum. "İlkinin hatası olmazmış" dediler, sanırım bu sebeple haddimi aşarak yeni bir kitabımın olmasını istiyorum.

-Elbruz adlı yayından söz eder misin? Kuruluş süreci nasıl oldu, neler yayımlandı? Tekrar böyle bir çalışma yapmak gibi bir projen var mı?

-Elbruz, ilk dijital çıkan bir dergi idi, künyesinde "aylık kültür dergisi" yazıyordu, her ay yaklaşık 40 katılımcılı bir dergi çıkarıyorduk.

Erol Yıldır, Ayşe Turkuaw, Betül Kanbolat, Atıla Chartoyati, Ufuk Ün gibi birlikte yol aldığımız çekirdek kadro ile 24 sayı, 2 yıllık bir sürede her ay 40 dostumuzun katkıları, emekleri ile bir ilki gerçekleştirdik. Maaalesef devamı gelmedi. Umarım bu çalışmaların tekrar okunur hale getirebiliriz.

-Hem işin gereği hem gezme/görme amaçlı sürekli seyahat halindesin. Hatta bu konuda "hasedimizden çatladığımızı" sık sık iletiriz sana.

Tüm bunlara zaman ve koşulları nasıl yaratıyorsun? Bu konuda gezgin adaylarına verebileceğin ipuçları var mı?

-Herkesin kendini tetiklediği, diri tuttuğu şeyleri bilmesi lazım, beni diri tutan şey ise seyahat etmek. Yeni yerler görmek, yeni insanlar tanımak, dünyanın ne kadar büyük ve küçük olduğunu görmek, savaşların ne kadar gereksiz olduğunu bir defa daha fark etmek için seyahatlerimi gücüm yettiğince yapmak istiyorum. Ben çok doğru bir örnek olmayabilirim tavsiye vermek için ancak istemek çok önemli. Önceden planlama yapmak da çok önemli; ucuz konaklama

yeri, ucuz uçak ve zaman bulunca seyahat kaçınılmaz oluyor benim için.

Diğer taraftan çıkış noktam hep şu oldu: Eyfel'i görmeden Paris'i... Yani seyahatlerde tüm istediklerinizi yapamayabilirsiniz ya da göremeyebilirsiniz. Ne de olsa biz Erhan (Hapae) Ağabey kuşağıyız; Carı.

-Kafkasya'da nerelere gittin? En etkilendiğin yeri ya da anı sorsak...

-Kafkasya'ya ilk 2000 senesinde gittim. Son 10 senedir neredeyse her sene gitmeye çalışıyorum. Adıgey, Karacay-Çerkes, Abhazya, Kabarday-Balkar, Kuzey Osetya şimdiye kadar gördüğüm yerler. Neredeyse her yer beni çok etkiliyor ancak Karacay-Çerkes'te üç ayak sofa ile duygularımı bize aktaran yaşlı bir Abaza kadının sözlerini bitiremeyip ağlaması en çok etkilemiştir, diyebilirim.

-Mektuplarından birinde "İlk gittiğim yere bir daha gitmek hissi, üstelik bunu defalarca yapmak hissinden kaçamıyorum bir türlü..." diyorsun.

Kaç ülkeye gittin? Ve tekrar ziyaret ettiğin yerlerde neler hissediyorsun?

-Şimdiye kadar 8 pasaport

eskittim ve 56 ülke gördüm. İlk başlarda değil ama sonradan yapmaya başladım; gittiğim ülkelerin bayraklarını topluyorum. Şunu hissediyorum; belki bir daha o ülkeye ömrüm boyunca gelemeyeceğim fakat oraya tekrar gelebilmek hissi çok önemli...

Son olarak bahsetmek istediğim bir konu daha var, beni çok mutlu eden bir husus...

Bildiğiniz üzere Kafkas Dernekleri Federasyonu'nun (KAFFED) mentor-menti programı var, bu programda yer alan gençlerimizden Harun Gergin, profesyonel yaşamımın yanı sıra kitap çıkaracağım için beni seçtiğini dile getirmiş.

Bunu duyduğum zaman çok etkilendim. Umarım bana yol gösterici olanlar gibi ben de yol gösterebilirim.

-Çok teşekkür ederiz.

Edebiyata yeni bir afacan geldi

Edebiyatın yaramaz çocuk halleri olduğuna öteden beri inanırım. Meraklıdır ve karıştıran, alttakini çekerken üsttekileri devirir.

Afacandır, zira zekâsı parlaktır. Tatlı ve sevimli hâllerine diyelim kaş çattınız, fazla kızamazsınız, iki dakikada sizi tebessüm ettirir; işte edebiyat budur...

Sözün, söylemenin, anlatmanın gücü her zaman bu yaramaz çocuğun zihninde yeni soru işaretlerine, türlü arayışlara dönüşür.

İşte böylesi bir edebiyat denemesi kısa süre önce rafa kaldırıldı yerini aldı:

"Açılırken Tek Kilitli"

İşcan işi icabı Evliya Çelebi'liğe çıkmış biridir; nazar değmesin ama herkese kısmet olmaz böylesi.

Romandan hikâyeye, şiirden düz yazı ve denemeye kadar belki de bütün türlerin bir kokteyli bulunuyor elimizde...

Sizin de hayata dair küçük gibi görünen ve üzerinde durmayı ihmal ettiğiniz

Hasan Okan İşcan
Açılırken Tek Kilitli

nice şeyleri, bir daha durup düşünüp, satır satır ve yavaş yavaş bir ritimle tekrar tekrar okuyabileceğiniz yepyeni bir tarz sunan, mektup-öykü ve şiirin bezediği sessiz bir zihin yolculuğu kitabı, tarafından tavsiye edilir...

Rahmetli şairimiz Gülten Akin'ın, "Ah, kimselerin vakti yok / Durup ince şeyleri anlamaya" dizeleri kullandığımızda çnlıyorsa, işte şimdi İşcan'ın sözcüklerini dinleyerek ince şeylerin peşine düşmek vaktidir.

Serdar Müteferrika Serhatlı Açık Gazete

Alışkintır Köpek Tanrısı

Papapha Mahinur Tuna'nın "doğaya saygı ve sevgi" başlığında kaleme alarak, Abhazların pagan inanç ve ritüellerini anlattığı yazı dizisini paylaşıyoruz.

"Waxitsa waaley, aa-lak aawtseyt"

"Köpeğin Abhaz yaşamındaki yeri nedir, buna bağlı inançlar var mıdır? Bu canlının tanrısı var mıydı?" gibi soruların yanıtını araştıran Uluslararası Nart Bilimi Merkezi folkloristlerinden Esmâ Toduapha, Sputnik'e şunları anlattı:

"İlk evcilleştirilen hayvan köpektir. İnsan yaşamında, özellikle hayvancılık ve avcılıkta önemli rol oynayan bir canlıdır.

Abhaz mitolojisindeki söylencelere göre insan ölünce, öbür dünyaya giderken kaygan bir köprüden geçmiştir. Ölü köprüye çıktığı anda, insanın ayağı kaysın da cehenneme düşsün diye kedi köprüyü yağlamış. Tam o sırada köpek gider, insanın düşmesi için o yağları yalar. Köpeğin, insan öbür dünyaya giderken, köprüden geçmesini sağlayan bir canlı olduğuna inanıyorlarmış. Buna inanan başka halklar da varmış.

Eski Yunanlarda Tserera (Cerberus) adlı köpeğin cehennemin kapısında durup bekleyen bir canlı olduğu an-

laşıyor. İskandinav folklorundaki Garm adlı köpek de öyle... Köpek birçok Kafkas halkının yaşamında ve manevi kültüründe büyük önem taşıyor. Bazı biliminsanlarının tespitine göre Orman ve Av Tanrısı Mezitha adının da köpek adıyla ilişkili olduğu söyleniyor.

Abhazlar köpeğin insanlar için gizemli davranışlar sergilediğine, insanın başına gelebilecek tehlikeleri önceden sezdiğine inanıyorlar. Örneğin; köpek ulumaya başlarsa ölüm ya da bir felaket olacak diye düşünüyorlar. Levh-i mahfuzun (gökyüzü kapısının) açıldığını ya da suyun uyuduğunu görenler hemen şu sözleri söylerlermiş: 'Lariy, wariy, xazi, çxuari!' Bu sözlerin anlamı "Tanrı bizden köpeği, insanı, peynir suyunu ve açuarı² eksik etmesin" demektir. İyi yaşam bunlara sahip olmuştur."

"Laşkındar alsın seni"

Alışkintır ve Laşkındar, Abhazların köpek tanrısının adıdır. İlk kez Simon Basaria, Abhazların Laşkintır adlı bir köpek tanrısına inandığını ya-

zan kişidir. Bugün bile ev sahibi bir Abhaz köpeğine kızdığı zaman "Laşkındar alsın seni!" diye ilenir. 20. yüzyılın başında Abhazlar Laşkındar Bayramı'nı kutlardı. Bu bayramda uygulanan ritüel, diğer evcil hayvanlar için yapılan şekildeydi, yani köpeği anımsatan hamurlar yapıp haşlardı. Ailenin büyüğü köpek sembolü olan bu haşlanmış hamurlardan üç tane-sini eline alır ve Laşkındar'ın adıyla dua ederdi. Duasında evi, avluyu, çiti ve tüm davalarını ve sığırlarını koruyacak bir köpek vermesi için köpeklerin tanrısına dua ederdi. Duası kabul olsun diye duadan sonra bu hamurları yemesi için bir köpeğin önüne koyardı.

"Ayrıca çobanlar ve avcılar dağa çıkarken ya da inerken güzel bir tepede bulunan Laşkındar Tapınağı'na gider, dua ederlerdi. Bugüne kadar biliminsanları 'Alışkintır' ve 'Laşkındar' sözcüklerinin birbirine çok benzediğini düşünüyorlardı. Laşkındar Tapınağı'nın batıdaki giriş kapısının üzerindeki kabartma, kafa kafaya vermiş iki köpek resmi olarak algılanıyordu. Ancak arkeologların bu tapınakta yıllar boyu yaptığı kazı ve araştırmalar sonucu Laşkındar Tapınağı'nın kapısındaki kabartmanın köpek olmadığı, kediğillerden bir canlıya (pars) ait olduğu anlaşıldı. Laşkındar Tapınağı oldukça yüksek bir yamaç tepesinde bulunuyordu. Aalza Irmağı'nın doğu yakasındaki bu tapınağın alanı da çok genişti, sonu Çxartal Köyü'nden geçip giden Çıxu suyuna kadar uzanıyordu" diye yazıyordu etnograf Taç Gıtsba.

Aynı şekilde Laşkındar'da "Mum Yakma Yeri" denen küçük bir toponim vardı. De-

PAGAN RİTÜELLER

3. Bölüm

Abhaz yerli köpeği

Anadolu'daki kabartmalar

Abhazy'a'daki Laşkındar Tapınağı'nın kapısındaki köpek kabartması

diklerine göre eskiden tapınakları tepelere kuruyorlardı, insanlar ibadet için oralara çıkıyordu ama zamanla çıkmak zorlaşmaya başladı ve tapınaklardan bazı parçalar koparıp Laşkındar'ın bulunduğu tepenin eteğine getirdiler ve buradan geçip giderken mum yakmaya başladılar. Daha sonra buranın adı "Mum Yakılan Yer" olarak kaldı. Orada bir axiatsa (akgürgen) ağacı varmış, yaktıkları mumları bu ağaca yapıyorlarmış.

Avcı dilinin sırları

"Waxitsa waaley, aa-lak aawtseyt: Gittiğin yerden geldin, sekiz köpek getirdin."

Dediklerine göre, köpek öldürme yüzünden kan davası bile olurmuş. Yani köpek insana o denli yakın kabul edilmiş. Köpeğe çok değer veren Abhazlarda köpekle ilgili pek çok gelenek varmış. Avcı ava gideceği gün evdeki insanların her birinin giysilerinden birer parça almış yanına, ayrıca köpekten de kıl koparıp almış. Avcular bunların kendilerine şans getireceğine ve işlerinin rast gideceğine inanırlarmış.

Ava giderken köpeklerini götürmezlermiş, köpek havalarsa av ürker diye düşünürlermiş. Ama avdayken birbirlerine "Köpek orada mı?"

diye sorarlarmış. Böyle dediklerinde aslında sözünü ettikleri hayvan tilki (kuçma) imiş.

Eskiden köpekler tilkiydi diyorlar. Nart destanlarında da Nartların köpekleri aslında Nart Sasrıkua'nın en büyük yardımcılardan biri atı Bzow, diğeri de köpeği Xudış'tı.

Bir Abhaz uzak bir yere gidip gelince bir tapınak duası gibi şöyle diyordu: "Waxitsa waaley, aa-laak aawtseyt!:"

Gittiğin yerden geldin, sekiz köpek getirdin!" Günümüzde bu cümlelerden sadece birincisi kullanılıyor. Diğerini söylemeyi unuttular. O halde

onunla ilgili inanç da unutuldu.

Avcılıkla ilgili sözcükleri iyi biliyor muyuz?

Abhaz kültürü ve geleneklerinin en iyi yansıması Abhaz dili içindedir, konuşma dilimiz zayıfladıkça kültürümüz de zayıflamaya başlar. Umarız gelecekte durum farklı olur. (Devam edecek)

¹Kerberus (Cerberus): Yeraltı dünyası Hades'in kapılarını koruyan köpek.

²Açxuar: Abista yapıldıktan sonra çövenin altından çıkan bir çeşit mısır cipsi.

Laşkındar ritüeli için haşlanan ve köpek dilini anımsatan hamurlar

70'lerin feminist kadınları

Fransa'daki fotoğraf festivali Rencontres d'Arles'te 71 kadın sanatçının 200 eseri sergileniyor.

Ütü masasının üstünde uyuyan, çamaşır makinesinden çıkmaya çalışan, bir karton kutuya sıkışıp kalan, yemek fırınına bir elbise gibi giyen kadınlar...

70'li yıllarda fotoğraf sanatının öncü kadınlarının çektiği, Verbund Koleksiyonu'ndan alınan eserlerin kullanıldığı "Une Avant-Garde Féministe" başlıklı serginin küratörü Gabriele Schor, "70'lerde fark edilmek için fazla 'sessizlerdi'. Bugün feminist sanatın şüphesiz niteliğinin kıymetini daha iyi biliyoruz. Bu kadınlar, tarihte ilk kez kadına başka bir açıdan bakmışlar" dedi.

Sergide beş tema kullanıldı: "Eş, anne, ev kadınına indirgenen kadın", "Kadının ken-

dini hapsedilmiş hissetmesi", "Güzellik klişeleri ve kadın vücudunun sergilenmesi", "Dişiliğin keşfi", "Kadın kimliği ve rolleri".

4 Temmuz'da açılan sergi, 25 Eylül'e kadar açık kalacak.

Tunus'un yeni anayasasında 'Dini İslamdır' maddesi kaldırıldı

Kays Saïd

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Saïd, 25 Temmuz'daki referandumla kabul edilen yeni anayasanın yürürlüğe girdiğini duyurdu.

Tunus'un yeni anayasasında "Tunus'un dini İslam'dır" maddesi yer almadı. Bunun yerine "Tunus, İslam ulusunun bir parçasıdır" maddesi konuldu.

2014 yılında hazırlanan Tunus Anayasası'nın ilk maddesi "Tunus özgür, bağımsız, egemen bir devlettir; dini İslam, dili Arapça ve sistemi cumhuriyettir. Bu madde değiştirilemez" şeklindeydi.

Tunus halkının, ülkesini temizlemek istediğini söyleyen Saïd, "Yeni bir seçim yasası oluşturulacak. Seçim yasalarının kurumlar üzerindeki etkisi, anayasasının hükümlerinden az değildir" ifadelerini kullandı.

Hak ve özgürlüklerin korunması için Anayasa Mahkemesi'nin kurulacağını belirten Saïd, hak ve özgürlüklerin korunacağını ancak toplumsal adaletin daha öncelikli bir mesele olduğunu söyledi.

Cumhurbaşkanı Saïd, 25 Temmuz 2021'de Meclisin çalışmalarını askıya alarak milletvekili dokunulmazlıklarını kaldırmış, 22 Eylül 2021'de yeni kararnamele yetkilerini genişleterek yürütme organını tamamen kendisine bağlamıştı.

Elbe Nehri'nde 'açlık taşları' ortaya çıktı

Küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliği nedeniyle yaşanan şiddetli kuraklık başta Avrupa olmak üzere dünyayı kasıp kavuruyor. Kuraklık, nehirleri kurutuyor ve gelecek nesilleri zor zamanlar için uyarmak adına yüzyıllar önce oyulmuş taşları ortaya çıkarıyor.

"Beni görebiliyorsan ağla"

Çek Cumhuriyeti'nden başlayıp Almanya'dan geçen ve Orta Avrupa'nın en büyük nehirlerinden olan Elbe'de de su seviyesi olağanüstü düştü. Kitanın eski yerleşimcileri tarafından göllerde ve nehirlerde tarihi kuraklıkları anmak ve gelecek nesilleri uyarmak için kullanılan 'Açlık taşları' olarak bilinen oymalı kayalar ortaya çıktı.

Çek Cumhuriyeti'nin Decin kentindeki açlık taşlarının, nehir sularının çekildiği dönemlerde kazındığı biliniyor. Taşlarda 1417, 1616, 1707, 1746, 1790, 1800, 1811, 1830, 1842, 1868, 1892, 1893, 1921, 1947 ve 1959 tarihleri kazılı. Ancak bir taşın üzerinde 1616 yılında yazıldığı düşünülen Almanca "Wenn du mich siehst, dann

weine" yani "Beni görürsen ağla" cümlesi, gelecek nesiller için dramatik bir uyarı özelliği taşıyor.

2013 yılında taşlar üzerinde çalışmalar yapan Çek araştırmacılar, yazıların kuraklık konusunda uyarmak için kazıldığı konusunda fikir birliğine vardı. Açlık taşları en son 2018'deki kuraklık sırasında görülmüştü.

Ayvacak'ta neler oluyor?

Kazdağı Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Derneği yöneticileri, Çanakkale'ye bağlı Ayvacık'ın Arıklı Köyü yakınlarında sondaj çalışmaları devam eden uranyum-toryum madeni ile ilgili olarak bölgede 22 Ağustos'ta inceleme yaptı.

Bölgedeki ormanlık alanda Maden Tetkik Arama (MTA) tarafından yapılan uranyum arama sondajları sırasında iş ve çevre güvenliğinin hiçe sayıldığı görüldü.

Dernek tarafından yapılan açıklamada, sondaj faaliyetinin acilen durdurulması,

alandaki inceleme yapılması ve çevreye zarar verenler hakkında gerekli cezai işlemlerin yapılması talebiyle CİMER'e başvurulduğu ifade edildi ve "Kazdağları'nın üstü uranyumdan değerlidir. Konunun takipçisi olmaya devam edeceğiz" denildi.

Kilyos'a davetlisiniz

Sarıyer Belediyesi tarafından düzenlenen "5. Çevre ve Sanat Günleri", 3-4 Eylül tarihleri arasında Sarıyer Belediyesi Kilyos Sosyal Tesisleri'nde panel, müzik dinletisi, dans, atölye çalışmaları gibi etkinliklerle gerçekleştirilecek.

Doğanın Çocukları

'Söğütlüleşme talan ediliyor'

Kadıköy'ün son yeşil alanlarından Söğütlüleşme Tren İstasyonu'nda Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nın (TCDD) "Söğütlüleşme Viyadük ve Çevre Düzenleme İş'i" adını verdiği AVM ve otopark projesinin yapılmasını karşı yaşam savunucularının tepkisi sürüyor.

Doğanın Çocukları, 22 Ağustos'ta Söğütlüleşme'deki proje alanında basın açıklaması yaptı.

Proje de yer alan Akfen Holding ve Fıratcan İnşaat'ın geçen günlerde yapmış olduğu; viyadüklerin altında yeme-içme, kültür-sanat alanları oluşturacağı yönündeki açıklamaya dikkat çeken Doğanın Çocukları şu açıklamalarda bulundu:

"Bahsi geçen bu alanda 118 dükkân ve 443 kapasiteli otopark inşa edilecek. Böylelikle Söğütlüleşme'de açık alan AVM yapılmış olacak.

Bölgede halihazırda bir trafik sorunu var iken otopark açılması demek, birçok aracın daha bu alana yönelerek hem var olan trafiği arttırması hem de bu durumun gürültü kirliliğine sebep olması demektir.

Haydarpaşa Garı'na alternatif olarak tasarlanmaya çalışılan Söğütlüleşme Pro-

jesi'nde kamu kaynakları sermayenin çıkarını merkeze alarak talan ediliyor.

Alternatifi olarak tasarlandığı yerin sahip olduğu fonksiyonları karşılamaya-çağı ortada. Her geçen gün etkisini daha çok hissettiren ekonomik kriz varken bu projenin hayata geçirilmesi

demek bölgede çalışan birçok insanın işinin son bulması anlamına gelecek. Bunun yanı sıra kent merkezlerinde bulunan yeşil alanlar, tüm canlıların ve insanların daha aktif bir şekilde kullanabileceği alanlar olmalıdır."

Kadıköy'ün AVM ve betona değil, deprem toplanma alanlarına, yeşil alanlara ihtiyacı olduğunu vurgulayan Doğanın Çocukları, yeşil alan savunmanın sadece Söğütlüleşme'de ya da Kadıköy'de yaşanan insanların değil, tüm İstanbul halkının ve rantta karşı yeşil alanları savunan üniversite öğrencilerinin de görevi olduğunu belirtti ve taleplerini şöyle sıraladı:

-Kadıköy Belediyesi'nin ise konuya müdahil olarak 3194 no'lu yasanın 32. maddesini uygulaması gerekmektedir.

-Ruhsatsız inşaat bir an önce mühürlenmeli ve ceza kesilmelidir.

Ekoloji seminerleri

Tüm dünyada ekolojik yıkım hızla devrilmeye noktasına doğru gidiyor. Aşırı sıcaklıklar, kuraklık, gıda ve su krizi, tayfunlar... Ekolojik yıkımın toplumlara verdiği zarar da gün geçtikçe artıyor.

Ekoloji hareketinin karşıya olduğu çeşitli sorunları ve çözüm yollarını tartışmayı amaçlayan "Polen Ekoloji Seminerleri" de bu yöndeki çabalardan biri. Polen Ekoloji Kolektifi, üç yıl önce Türkiye'de kurulmuştu.

Kolektifin seminerlerine

10 Eylül 20.00	Yelda Erçandırı & Onur Yılmaz "Güncel Tartışmalar - III Marksizm ve Ekoloji"
1 Ekim 20.00	Bengi Akbulut & Güney Işıkkara "Güncel Tartışmalar - IV Küçümle ve Sosyalizm"
22 Ekim 20.00	Cemil Aksu & Ecehan Balta "Ekoloji Hareketi ve Sosyalist Hareket"
12 Kasım 20.00	Fotil Benlisoy "Marksizm ve Etik: Hayvan Hakları"

katılmak isteyenler, Polen Ekoloji Kolektifi'yle Twitter'dan ya da polenekoloji@gmail.com adresinden iletişime geçebilir.

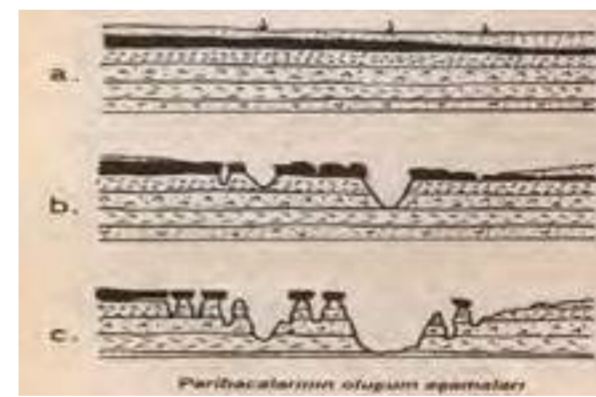
Kapadokya'da yol yapımı için katliam

Milyonlarca yıllık bir serüvenin, doğa harikası olarak bize sunduğu Kapadokya'da bugünlerde tam bir katliam var. Ürgüp formasyonu içinde yer alan ve volkanik faaliyetlerin sonucu üst Miosen'den Holosen'e kadar süren zaman dilimi içinde 400 metreye ulaşan tüf, tüfit, ignimbrit, kumtaşı, kalker ile oluşan bu tabakanın milyonlarca yıllık yamaç eğimleri, yağmurlar, rüzgâr ve sert hava koşulları ile meydana gelen bugünkü Kapadokya vadisi. Dünyada eşi az tarih ve turizm alanı. Ana ulaşım yollarına olan uzaklığı, engebeli arazi yapısı ile saklanmak veya dini inzivaya çekilmek için 3. yy. sonları ve 4. yy. başlarında başlayan manastırlar, kiliseler, şapeller, yemekhaneler, keşiş hücreleri ve yeraltı şehirleri ile olağanüstü bir yer.

1985 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde

yer aldı. 1986 yılında da Bakanlar Kurulu kararı ile Milli Park ilan edildi (22 Ekim 2019'da Milli Park statüsünden çıkarıldı). Platolar, ovalar küçük dağ bitkileri, yüksek tepeler alüvyonla dolmuş, drenaj havzaları, erozyonu dik yamaçlı vadilerde birbirinden ayrı düz platolar oluşmuştur. Erciyes ve Hasan Dağı'nın büyük volkanik konileri, kuzeyden Kızılırmak Vadisi'nin tüf yataklarını meydana getirmiştir.

Zemin ve dağ yapısının kolay işlenebilecek bir malzemenin oluşması, savaş ve merkezi otoriteden uzak yaşam alanlarının yapılabilmesi bu alanda yerleşimlerin yer almasını sağlamıştır. Bizans kilise mimarisi ve Hıristiyan dinsel sanat tarihinin çok önemli bir devri sergilenmektedir. Bu tarihi ve doğal değerleri ile dünyada eşine rastlanmayan özellikler, son dönemlerde bazı bölgelerde yapı ve imar faaliyetleri ile tacize uğrarken bu kez de Nevşehir İl Özel İdaresi Yol ve Ulaşım Hizmetleri'ne bağlı ekipler tarafından başlatılan Göreme-Ortahisar arasındaki yol yapımı nedeniyle tam bir katliam yaşanmaktadır.

Birinci derece doğal SİT ve Arkeolojik SİT alanı içinde kalan yol çalışması, 12 metrelik gidüş geliş aksı içinde ve 45 m. bir dağ kütlesinde rampayı düzleştirme adına oyularak yok etme çalışmaları sürdürülmektedir. Bu aks üzerinde yer alan Saklı Kilise'nin

akıbeti de belli değil. Ortahisar Belediye Başkanı'nın "8-10 tane kaya dam var" diyerek yapılan tahribatı küçümseyen açıklamaları ve yol inşaatının başlamasından bu yana hiçbir yetkili kurumun veya kişinin olaya müdahale etmemesi son derece düşündürücüdür. Ayrıca aynı yol aksı üzerinden geçirilen doğalgaz hattının bu yol sayesinde 4-5 km'lik bir kısalmaya ve şirkete iyi bir kazanç sağlayacağı da açıklanmıştır.

Kapadokya Çevre Platformu'nun çalışmaları ve Mükremin Tokmak'ın bölgeden paylaştığı fotoğraflara da bakıldığında durumun ne kadar vahim olduğu ise açıktır. Ayrıca arkeolog-editör Neziha Başgelen'in yaptığı açıklamada görüldüğü gibi Türkiye Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ni 20 Ekim 2000 yılında imzaladı. 10 Haziran 2003 tarihinde 4881 sayılı kanun ile TBMM'de onaylandı ve 17 Temmuz 2003'te yürürlüğe girdi. Bu sözleşme hükümlerine aykırı olarak yapılan çalışmalar nedeniyle Türkiye'nin imza koyduğu diğer anlaşmalardaki gibi başı ağrıyacaktır.

Tüm bu gerekçelere ve imar üst ölçekli plan kararlarına rağmen vizyonsuz başkanların, yöneticilerin dudakları arasında milyonlarca yılda oluşmuş bu değerlerin yok edilmesi kabul edilemez. Nereden bakarsak bakalım geleceğe ait mirasın korunması da bizlerin görevidir. Siyasi kararların, bölgenin yapısına, tarihine ve doğal dokusuna zarar verecek her girişiminin karşısında olmamız gerekir. Bu bölgedeki milyonlarca yıllık oluşumun bir dönem görev yapan vizyonsuz kişilerce bozulmasına asla müsaade edilmemelidir. Her alanda yaratılan yağma, talan ve yok etme anlayışı ile kirlenen ellerinizi Kapadokya'dan çekin.

Türkiye'nin ilk Ermeni kaymakamı atandı

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez Ermeni bir vatandaş kaymakam olarak atandı. Geçen yıl kaymakamlık sınavını kazanan 27 yaşındaki Berk Acar, girdiği mülakatta da başarılı oldu ve Denizli'nin Babadağ ilçesine kaymakam olarak atandı.

Özel Sahakyan Nunyan Ermeni Ortaokulu ve Işık Lisesi'ne gitti. 2020 yılında Bilgi Üniversitesi Hukuk Bölümü'nden mezun oldu.

Avukatlık stajını Şişli'deki hukuk bürosunda yapan Acar, daha sonra "110. Dönem Kaymakamlık Sınavları"na girmişti.

Bir şarkının düşündükleri: Lusi Hadig

Geçen ay içinde hem Türkiye Ermeni toplumunda hem de Ermenistan'da tanınan İstanbullu şarkıcı Sibil ve Lazca, Hemşince, Gürcüce, Romeika, Çerkesçe ve Türkçe şarkılardan oluşan "Bahçeye Hanımeli" albümü, Karadeniz dillerinde çocuk şarkıları projesi gibi çalışmalarını ile bildiğimiz Ayşenur Koliyar bir teklif çıkardı. Kalan Müzik etiketiyle çıkan teklinin adı "Lusi Hadig". Yani "Işık Tanesi". Aslında anlatmak istediğini Türkçede tam olarak karşılayamıyor ifade belki de "Ay Parçası". Lusi Hadig ifadesi hem yolunuza aydınlatan bir ışığa gönderme yapar hem de o ışığın güzelliğine. Bazen sevdiğimiz bazı çocuklarımızı ışığın, ayın (ay da lusi demektir) güzelliğinden pay aldıklarını düşündüğümüz için "Lusi Hadig" diye severiz.

Şarkının bestesi İstanbullu müzisyen Ari Hergel'e ait. Ari'yi daha önce www.pokriq.org adlı çocuklara yönelik içerikler üreten bir sitedeki "Soğkani" adlı şarkılı hikâyeden biliyordum. Birçok başka şarkından "Lusi Hadig" vesilesiyle haberdar oldum. Bence beste, özellikle de nakarat bölümü son derece etkileyici ve akılda kalıcı olmuş. Dinlediğimiz ilk andan itibaren ailece dilimize takılıp durdu. İstemsizce kendimizi mırıldanırken bulduk.

Ermenice ve Hemşince aynı şarkıda buluştu

Aslında Lusi Hadig'i yazma sebebim de sözlerinin iki dilli oluşu. Daha doğrusu şarkı, Batı Ermenice ile Batı Ermenicenin diyalekti olan Hemşin Ermenicesini buluşturuyor. Şarkının Batı Ermenice sözlerini Lübnanlı genç şair Aşod Pakraduni yazdı. Hemşin Ermenicesi sözlerini ve nakaratını ise ben yazdım. Besteyi ilk dinlediğimiz andan itibaren bize gerekli olanın, baharın uyanışı ve umut dolu bir yaz beklentisinin sözlerle dökmüşlüğü olduğu konusunda hemfikir kaldık. Ancak itiraf etmeliyim sözlerin bu kadar uyumlu olacağını ben de düşünmemiştim.

Şarkı aynı zamanda Batı Ermenice ile Hemşince arasındaki ilişki ve yakınlık açısından da bize fikir veriyor. Kalan Müzik YouTube kanalında şarkının Ermenice, Hemşince, Türkçe ve İngilizce sözleri yer alıyor. Ancak Ermenice bölümlerin Hemşincesi ve Hemşince bölümlerin Ermenicesi yer almıyor. Bu dillerden birini bilen ve biraz da meraklı olanlar az buçuk uğraşarak diğerini de anlayabilir aslında. Nakarat bölümünde Ermenice ve Hemşince olarak aynı şeyler söyleniyor.

Batı Ermenice:

şad campa unink aysor
himi artıntsek
hayde kaletsek
gıgun hağtetsk

ax lıusy lusatsav
lusınga elav
tsereg a kişer
huysı acetsov

Hemşin Ermenicesi:

şad compa unik asor
himi zartetsek
hayde kaletsek
kukkuin ağtetsk
ax luse lusatsav
lusnika elav
tsoog u kişer
umud acetsov

Nakaratta bazı harf düşmeleri, ses değişimleri dışında bütün kelimeler neredeyse aynı. Bir tek Batı Ermenice "huys" kelimesi Hemşin Ermenicesinde kullanılmadığı için yerine "umud" kelimesi kullanılmıştır. Bu da Hemşinlilere huys kelimesini öğrenmek için fırsat olsun.

Nakaratin dışındaki bölümler birbirinden tamamen bağımsız yazıldı. Tabii belirlenmiş ortak temaya göre. Şimdi Ermenice bölümlerin Hemşin-

BULUTLAR ÜLKESİ

celerini yazıp karşılaştırmayı deneyeceğim.

Batı Ermenice:

tsünhalı ağpür tartsav
zulal çurı saren mez perav
bilbul soxag yed tartsan
garmir varti puyrin dzarav

Hemşin Ermenicesi:

haladz tsune ağpor tartsav
iskadz çure saran mezi piets
bulbulnie yed tartsan
garmi gyulın hodın dzaav

Hemşince tsüynhal kelimesi olduğu gibi yok ama hem tsun: kar, hem de haluş: erimek kelime-leri kullanılıyor. Ermenice zulal kelimesi de Hemşin Ermenicesinde yok, onun yerine yine Ermenice duru, berrak, arınmış anlamlarına gelen iskadz kullanılabilir. Ermenice bilbul'un yanı sıra soxag da güclendirmek için kullanılmış ikisi birden. Hemşince ise bilbul kelimesi bulbul olarak kullanılıyor. Soxag ise öğrenmemiz gereken kelimelerden. Puyr, Ermenice güzel kokular için kullanılan bir kelime. Hemşince de maalesef. Onun yerine de dümdüz koku anlamına gelen hod kullanılabilir. Hemşince yitirilmiş başka bir kelime ise vart. Onun yerine gyul kelimesi kullanılıyor. Bu bir-iki kelimenin dışında, küçük ses değişimleri dışında bir farklılığın olmadığı rahatlıkla görülebilir. İkinci dörtlüğe de kısaca bakalım.

Batı Ermenice:

dzil u dzağig gı loğan
arevşad paylun lıusy hadgın
hadigner luysov gı dzilin
parevelov sermatsanin

Hemşin Ermenicesi:

dzil u dzağig lağın gu / lağıgun
aakagod palpeloğ lusi hadigın
hadigne lusov dzelin gu / dzeligun
selam dalov serme tsanoğın

Şimdiki zaman eki -gı, Ermenicede bir-iki istisna dışında her zaman filin önüne gelir. Hemşince de ise bu ek -gı olarak değil -gu olarak kullanılır ve sessiz harfle başlayan fiillerde sonra gider. Muhtemelen Türkçenin toplumda daha yoğun kullanılmaya başlamasıyla ortaya çıkan bir durum. Ermenicede güneş hem arev hem arek / arekag olarak kullanılır. Hemşince de yalnızca arekag formu aakag olarak kalmıştır. Pavev: merhaba kelimesi de bizde maalesef kalmamış. Serm: tohum ve tsanel: ekmek kelimelerinin ikisi de Hemşince de var. Ancak birleşik hali olan sermatsan yani tohum eken, çiftçi kelimesi yok. Onun yerine aynı kelimelerden oluşan, "tohumu eken" anlamına gelen "serme tsanoğın" kullanılabilir.

Kukkuya yenilmeyelim!

Batı Ermenice ile Hemşincenin birbiriyle daha fazla karşılaşması, daha fazla etkileşimi her ikisini de geliştirecektir. Şimdi denebilir ki: 'Tamam, kendi yitirdiklerini geri kazanabilir ama Hemşince Ermeniceye ne verebilir?' Onu da bu şarkıdan bulabiliyoruz aslında.

Hemşincedeki "Kukkuin ağıts - Kukkuuyu yenmek" deyimini bildiğim kadarıyla Batı Ermenicede ya yok ya da artık çok gerilerde, köylü yaşantısında kalmış bir deyim. Kukkuuyu yenmek ne demek peki? Sabah tarlaya çalışmaya gidecek kişi, sabah kukku kuşu henüz ötmeden tarlada olmalıdır. Eğer kukku ötmeden tarlada olursa kukkuuyu yenmiş, tarlada olamazsa kukkuuya yenilmiş olur. Kukkuuya yenilirse o günkü çalışması bereketli olmaz, işi rast gitmez, talihsizlikler peşini bırakmaz. Kukkuuyu yense, tersine, işi bereketli olur, verimli ve şanslı bir gün geçirir.

Demem o ki birbirimizden öğrenecek çok şeyimiz var. Geç kalmadan, kukkuuya yenilmeden yola çıkmamızın vaktidir. Kim bilir, dilimizin ölmemesinin yolu buralardan geçiyordur belki.

<https://www.youtube.com/watch?v=4j38lwZCtaM>

'Bal Ülkesi'nin Robinson'ları ve Cuma'ları

Çocukken inandıklarımızın gerçek olmadığını ya da manipülatif bir gerçeklikle oluşturulduğunu fark ettığımız parlak anlar vardır. "Robinson Crusoe" romanı bana bu anlardan birini yaşattır. Babamdan dinlediğim Robinson'la kendi okuduğum arasında zıt muhteviyatlar mevcuttu. Defoe'nun meşhur eseri, maceraperest bir gencin ıssız adada yaşadıklarına, orada doğayla mücadelesine, Batılı aklıyla tabiatla girdiği çatışmadan zaferle çıkışına odaklanıyor malumunuz. Oysa zaten doğanın bir parçası olan insanoglu doğayla neden çatışmaya girer, başkasına ait olmayan bir aday sömürü düzenine göre parseleyen, adanın yerlisi Cuma'yı köleleştiren Robinson ne kadar muzaffer olabilir, çocukken sorgulamadığımız meselelerdi.

Makedon yönetmenler Tamara Kotevska ve Ljubomir Stefanov'un 2019 yılında vizyona giren filmi "Medena Zemja (Bal Ülkesi)", bana eleştirel okuma ve düz okumayla iki anlam çıkardığım "Robinson Crusoe" romanını yeniden hatırlattı. Arıcılıkla uğraşan bir ailenin yaşamına odaklanan belgesel filmin konusu kısaca şöyle: Hatice Muratova, hasta annesiyle yolu, elektriği ve suyu olmayan Makedonya'nın dağlık bir bölgesinde yaşar. Genç kadın, eski dağcılık geleneklerini kullanarak yabani arıcılık yapmaktadır. Ancak bunu yaparken arıların payını gözetmekten geri kalmaz. Yaşadıkları bölgeye göçebe arıcıların gelmesi, bir yandan Hatice'nin yaşamını etkilerken bir yandan da doğal dengeyi bozulmasına neden olur. Hatice, bozulan düzeni yeniden sağlamak için zorlu bir mücadeleye girer. Tıpkı Cuma gibi oranın bir parçası olan ve doğanın ritmine ayak uyduran Hatice'yle doğayla metalaştıran ve sömürülen bir nesne haline getiren Robinsonvari komşularının çatışması üzerine kurulu, çok katmanlı bir belgesel film olan "Bal Ülkesi", çeşitli saygın festivallerden hatırı sayılır ödülleri alırken, Makedonya'nın "Pred Dozhdot (Yağmurdan Önce)" filmi sonrasında Oscar'a aday gösterilen ikinci filmi olmuştur. Üstelik bir ilk olarak Oscar'da hem "En İyi Belgesel" hem de "En İyi Yabancı Film" kategorilerinde aynı anda yarışmıştır.

Yaklaşık dört yıl süren zorlu çekim koşullarına ve 200 saate yakın bir belgesel kayıttan müthiş kurgu başarıyla dramatik örgüsü olan bir hikâyeye çıkarılarak serüvenine çok girmeden, çeşitli alt-başlıklarla ekolojik ve Marksist eleştiri eşliğinde filmin okumasını yapmaya çalışacağım.

"Hem size hem bize! Yarı sana, yarı bana!"

Filmin kahramanı Hatice, yaşlı ve hasta annesiyle Makedonya'nın göçle terk edilmiş bir dağ köyünde yaşayan Türk ailelerindedir. Bu sebeple film bir Makedon yapımı olsa da filmin dilini Rumeli ağzıyla konuşulan bir Türkçe oluşturmaktadır.

Hatice hem annesine bakmak hem yalnızlığıyla baş etmek hem ilkel yöntemlerle yaptığı arıcılık sebebiyle doğa şartlarına ayak uydurmak zorunda. Alishk olduğumuz insan modeli gibi "doğayla mücadele içinde" değil kahramanımız. Böyle bir şey ihtiyacı da yok. Doğanın bir parçası olduğunu içselleştirmiş. Doğaya dair öğrendikleri, ideolojik bir sistem bilgisine dayanmıyor. Doğuştan getirdiği tabiat bilinci, kapitalist hegemonya tarafından şekillendirilmediğinden hâlâ sağlığını korumakta.

Çok güzel bir felsefesi var Hatice'nin. Balları toplarken mahsulün yarısını doğanın hakkı diyerek arılara bırakıyor. Sermaye yaratma ihtiyacı ve bilgisi olmadığından sömürü anlayışından oldukça uzak. Doğa da kendi müziğini söyleyen Hatice'ye eşlik ediyor elbet. Köpeklerle, arılarla, çiçeklerle dost olan Hatice'ye cömert davranan bir tabiat görüyoruz. Ballarını toplayıp Üsküp'ün çarşılarında satan Hatice, bir gün pazardan kendine bir saç boyası alıyor. Bu saç boyası, Hatice'nin sevmeye ihtiyacının nişanesiyken hem yalnızlığını belirginleştiren bir motif hem de yarın-lara olan umudunun bir göstergesi olarak anlam kazanıyor.

"Bebek olsun alıp kucagi ma kaçırayım seni!"

Filmin kırılma noktası Haticelerin köyüne gelen yeni ve çok çocuklu başka bir Türk ailesidir. Bu yeni komşular hayvancılıkla uğraşmaktadır. Baba Hüseyin, kapitalist sistemin adeta vücut bulmuş halidir. Aile üyelerinin hepsi maddi kazançlarını artırmak için her yolu mubah sayarlar. Birbirlerine, doğaya, geçim kaynağı olan hayvanlarına kötü

YAĞMURDAN ÖNCE

davranırlar. Bu aile Şükrü Erbaş'ın "Köylüleri Niçin Öldürmeliz" şiirini akla getirir cinstendir.

Hüseyin, Hatice'den öğrendiği arıcılığı, daha fazla kâr sağlayabilme uğruna becerememiş, üstelik doğaya karşı hükmedici tavri sebebiyle Hatice'nin arıların da zarar görmesine neden olmuştur. Doğayı inciten Hüseyin ve ailesi, dolaşısıyla Hatice'nin de incinmesine, hasta iyasına yol açmıştır. Hatice, annesine söylediği "Bebek olsun alıp kucagi ma kaçırayım seni!" cümlesiyle tüm çaresizliğini gösterirken dramatik örgüdeki bu durum, ekofeminist yaklaşıma da oldukça uygundur.

Ekofeministlere göre, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğiyle insanın doğa üzerindeki egemenliği arasında bir bağlantı vardır. Onlara göre, doğanın tahririnden sorumlu olan insanmerkezcilik değil, erkekmerkezciliktir. Hüseyin'in sadece kadın olduğu için Hatice'nin aklını ve haklarını kolayca sömürebileceğini sanması, Hatice hak arayışına girdiğinde onu yalanlarla manipüle etmeye çalışması, Hüseyin'in karısı ve küçük kızına oğullarıyla beraber sürekli aşağılayıcı bir dille yaklaşması ve aynı Hüseyin'in kadınlar üzerinde kurmaya çalıştığı tahakkümü doğayla olan ilişkisinde de yinelemesi ekofeminist anlayışa tam olarak oturmaktadır.

Sonuç olarak Hatice'nin "Hem size hem bize" felsefesi bozulmuş, Hüseyin ve ailesinin "hep bana" cı tavrı, olayları beklenen sona sürüklüştür.

Filmdeki diğer katmanlar

Film, kurgusal yaratıcılığıyla adeta bir yalnızlık şiiri gibi sessiz, nahif ve yalın anlatımı altında alımlayıcısına çok katmanlı bir yapı sunmaktadır. Bunlardan en önemlisi "çocuk istismarı"dır.

Hüseyin'in eşi, Hüseyin'le evli kaldığı beş yıl içinde beş çocuk doğurmuştur. Hüseyin için "her çocuk bir altın"dır. Çocukları bir yatırım aracı olarak görmektedir. Onları potansiyel işgücü olarak değerlendirmektedir, hatta bunun için zorlamakta, zaman zaman ikna etmek için duygusal manipülasyon yapmaktadır. Çocuklar da, bir istisna hariç, babalarına benzemisi, onun kentli de köylü de olmamış yoz kültüründen ve kapitalist ahlakından nasiplenmişlerdir.

Aynı çocuk istismarının başka bir boyutunu Hatice üzerinde de görmekteyiz. Hatice, erken ölen erkek kardeşlerinden sonra, talipleri çıktığı halde evlendirilmemiştir. Maddi ve manevi olarak tüm hayatını ailesine vakfetmiş bir birey olarak bütün yaşamı yok sayılmıştır.

Balkanlar gibi etnik kimliğin çok çeşitli olduğu bir coğrafya içinde geçen hikâyedeki kurgu, iki Türk ailesinin çatışmasını anlatmaktadır. Bu durum, biraz tesadüfî olsa da "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" sözünü tek çırpıda yalanlamaya yetmektedir. Tasarlanmamış olsa da film, bu açıdan bir okumaya da müsaittir.

Filmde bir "komşu terörü" mevcuttur. Sürekli romantize ettiğimiz komşuluk kültürünün "dağdan gelip bağdakini kovma" sözüne uyar cinsten evrimleştiğini yine filmde ayrı bir katman olarak görmekteyiz.

Hüseyin'in suçu

Filmin odak noktasında bulunan Hatice karakteri gücüyle, nezaketiyle, fedakârlığıyla ön plana çıkıp izleyicinin kalbini fethetmektedir. Hatice'nin önce sevecenlikle yaklaştığı, yalnızlığına çare olarak gördüğü Hüseyin ve ailesiyle sonradan yaşadığı çatışma durumu izleyiciyi kıskırtmaktadır.

Filmin duygusal boyutu o kadar yüksektir ki belgeseldeki arılar, filmnden çıkıp izleyicisini defalarca yüreğinden sokmaktadır. Haliyle sömürünün vücut bulmuş hali Hüseyin, taşlanıp hınc alınacak bir sembol haline gelir. Hüseyin ve ailesinin filmdeki sonu, seyircide bir katarsise (duygusal rahatlamaya) yol açar. Oysa bu durum, Marksist estetiğine uymaz. Zira Hüseyin fail gibi görünse de aslında o da sistemin bir kurbandır. Gerçek suç Hüseyin'in değil, Hüseyin'leri yaratan, doğayı insanın şahsi menfaati uğruna tüketebileceği bir nesne haline getiren kapitalist dizenindir. Kendi emeğine yabancılaşarak, Hatice gibi kendi için değil de başkası için bal toplayan Hüseyin, bu yabancılaşmayı kendine, ailesine ve doğaya karşı da yaşamıştır. Film bu anlamda yarattığı yüksek duygusal ve nihayetindeki duygusal boşalmayla gerçek suçlu buldurma konusunda çok net bir tavra sahip değildir. Velhasıl Robinson'ları öldürmek bir sonuç vermeyecektir. Çünkü sistem, her Cuma'dan yeni bir Robinson yaratma gücüne sahiptir. Bizim de bir parçası olduğumuz doğanın ritmine yeniden uyum sağlayabilmek için gerçek suç sahibini bulup onu değiştirmek olmalıdır esas hedef.

Sık kâbus görmek parkinson habercisi olabilir

Birmingham Üniversitesi'ndeki bir araştırma, yetişkinlikte sık kâbus gören erkeklerle parkinson teşhisi konma olasılığının, görmeyenlere oranla iki kat daha fazla olduğunu gösterdi.

Sonuçları eClinicalMedicine dergisinde yayımlanan araştırmanın başyazarı, İnsan Beyin Sağlığı Merkezi'nde çalışan Dr. Abidem Otaiku, parkinson hastalığını erken teşhis etmenin çok faydalı olduğunu söylüyor.

12 yıl izlediler

Diken'in aktardığına göre; araştırma ekibi, parkinsonun erken teşhisine yardımcı baş- ka faktörler olup olmadığını anlamak için ileri yaşlardaki

3 bin 818 erkekte uyku kalitesiyle ilgili toplanan verileri inceledi. Her hafta en az bir korkunç rüya gören katılımcılar, parkinson hastalığı teşhisi konma olasılıklarının daha

yüksek olup olmadığını görmek için takip edildi.

Takip süresi boyunca 91 parkinson hastası tespit edildi. Bu sayı, sık sık kötü rüya görmeyip parkinson teşhisi

konanlara oranla iki kat daha fazla. Tanıların çoğu araştırmanın ilk beş yılında kondu.

Rüyalar, beyni ele veriyor

Araştırmanın sonuçları şunu gösteriyor:

Bir gün parkinson teşhisi konacak yaşlı yetişkinler, parkinsonun titreme, hareket yavaşlığı gibi karakteristik özelliklerini göstermeye başlamadan birkaç yıl önce muhtemelen kötü rüyalar ve kâbuslar görmeye başlayabilir.

Çalışmanın, rüyalarımızın işlevi hakkında başka sonuçları da ortaya koyabileceği düşünülüyor.

GUPSEF

Mutluluk tanımına bir giriş

Tubanur Bayram Kuzgun

Tarih boyunca düşünürler, filozoflar ve son dönemde ruh sağlığı uzmanları mutluluğu farklı şekillerde tanımlamışlardır. Mutluluğu kavramsal olarak yaşamdan tatmin ve keyif alma, olumlu duyguları daha sıklıkla hissetme, yaşamı anlamlı bulma, yaşamaya değer amaçlar ve eylemlere sahip olma şeklinde tanımlayabiliriz. Mutluluk üzerine yapılan araştırmalar mutluluğun neredeyse yarısını genetik faktörler, diğer yarısını da çevresel faktörler, düşüncelerimiz ve eylemlerimizle açıklandığını ortaya koymaktadır.

Dünyaya geldiğimiz andan itibaren temel gelişimsel gereksinimlerimizin yeterli düzeyde karşılanması, beyin gelişimimizi olumlu şekilde etkiler. Beynimizin biyokimyasal işleyiş mutluluktan sorumlu olan dopamin, serotonin, oksitosin ve endorfin gibi farklı hormonların salınımını sağlarlar. Depresyon gibi yaşamdan yeterince keyif alamama, mutsuzluk ve geleceğe dair umutsuzluk gibi belirtiler görülür olduğu halde, günümüzde psikoterapide sıklıkla çalışılan durumların başında gelmektedir. Depresif bir tablo ya da kişinin yaşam doyumunun düşük olması genetik ya da biyolojik faktörlerin dışında gereksinimlerimizin zedelemesi ile oluşan erken dönem uyumsuz şemaların tetikleyici durumlarla ortaya çıkması ile açıklanabilir. Tüm bu biyolojik ve psikolojik etmenlere ek olarak günümüz tüketim söylemi, teknolojik gelişmelerin hızla değişmesi, mutluluk ile ilgili beklentilerimizi, yaşam stilimizi ve sosyal bir varlık olarak ilişkilerimizi etkiler. Tüm bunlar günümüz insanının haz arayışı ve mutsuzluğunu anlamamız için gerekli olan biyo-psiko-sosyal modeli göz önünde bulunduramamızı gerektirir.

Sabit mutluluk noktası ve hedonik adaptasyon

Yukarıda ele aldığımız biyo-psiko-sosyal etmenlerle birlikte hepimizin sahip olduğu sabit bir mutluluk düzeyi vardır. Bu hem psikoterapide hem de psikoloji araştırmalarında kişinin belirli bir skalada kendi mutluluk düzeyini ifade etmesine yani öz bildirim dayalıdır. Hedonik adaptasyon, kişinin hayatında kişinin hayatının normal seyrinin dışında gerçekleşen, onu çok mutlu ya da mutsuz eden iyi ve kötü olayların duygusal etkilerinin bir süre sonra nötrale olmasındır. Adaptasyonumuzda hizmet eden bu işleyiş, bizi sabit mutluluk noktasında tutmaya devam eder. Hayalini kurduğunuz bir tatile gitmek, güzel bir araba almak sabit mutluluk noktasında bizi sürüleliğine artışı neden olsa da mutluluk düzeyiniz bir süre sonra tekrar aynı düzeye inmeye başlayabilir. Benzer şekilde hastalık ya da kayıp gibi zorlayıcı durumlardan sonra da eski sabit mutluluk noktasına yakın bir yere gelmeniz olasıdır. Sabit mutluluk noktası elbette yalnız bir insanın tatmin edici romantik bir ilişkiye başlaması ya da kişinin yaşam standardını yükseltecek şekilde gelir düzeyinin artması gibi belirli yaşam olaylarıyla artılabilmektedir. Bazen de kötü giden bir evlilik, iş hayatı ya da anneliğin ilk dönemlerinde kadınlar için sorumlulukların paylaşılabilirliği gibi durumlar da sabit mutluluk noktasından bir düşüşe neden olabilir. Dolayısıyla bir yaşantının sabit mutluluk noktasını ne şekilde etkileyeceği kişinin öznelliğine göre değişir. Sabit mutluluk noktasında düşüşe neden olan yaşantılar kişinin yaşamlarında daha az sıklıkla olumlu duyguları deneyimlemesine neden olur. Bu yaşantılar özellikle yukarıda da bahsettiğimiz gibi erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkiliyse bu düşüş daha kolay olabilmekte, gerekli durumlarda psikoterapi önerilmektedir.

Başlanma, özerklik, duygu ve gereksinimleri ifade, spontanlık, gerçekçi limitler gibi beş temel gereksinimden bir ya da birkaçının zedelemesiyle gelişiminin erken dönemlerinde başlayan, yaşamımız boyunca tekrarlayan, kendilik yıkıcı, duygusal ve bilişsel kalıplardır.

MS tedavisinde mRNA aşısı umudu

Koronavirüs aşılarında kullanılan mRNA teknolojisi, dünyada yaklaşık 3 milyon insanda görülen Multipl Skleroz (MS) hastalığına umut oldu.

2022 yılının başlarında Avustralya'da yapılan bir araştırmada bu nörolojik hastalığın, Epstein-Barr virüsü tarafından tetiklendiği belirtilmiştir.

ABD'li COVID-19 aşısı üreticisi Moderna, insanların vi-

rüse yakalanmasını önlemek için tasarlanmış bir Epstein-Barr aşısını halihazırda test ediyor.

Uzmanlar, hastalığın ilerlemesini yavaşlatıp yavaşlatamayacağını ve semptomların şiddetini azaltıp azaltamayacağını görmek için bu aşığı MS hastalarına vermek istediklerini duyurdu.

İngiltere Warwick Üniversitesi'nde yeni çalışmaya başkanlık edecek olan Prof. Dr.

Lawrence Young, "Epstein-Barr ve MS arasındaki bağlantı artık sorgulanamaz. Eğer bir aşı ile kandaki virüs seviyelerini nötralle edebi-

lirse, bu korkunç hastalığın en kötü semptomlarından bazılarını tersine çevirmenin mümkün olacağına inanıyoruz" diye konuştu.

'Koronavirüsün bilinç bulanıklığı ve bunamayla bağlantısı var'

Lancet dergisinde yayımlanan araştırmaya göre, koronavirüse yakalanan milyonlarca kişi, diğer solunum yolu hastalıklarını geçiren kişilere kıyasla, hastalıktan 2 yıl sonra daha fazla nörolojik ve psikiyatrik rahatsızlık riskiyle karşı karşıya. Söz konusu rahatsızlıklar ise bilinç bulanıklığı, bunama ve psikoz.

TRT Haber'de yer alan bilgilere göre araştırma ayrıca, hastalığa yakalanan kişilerde kaygı bozukluğu ve depresyon riskinin de daha fazla olduğunu ancak bunların, hasta olduktan sonraki 2 ay içinde azaldığını ortaya koy-

du. Pandeminin başından bu yana, dünya çapında yaklaşık 600 milyon COVID-19 vakası kayda geçti. Hastalığı atlatanların artan nörolojik ve psikiyatrik rahatsızlıklarla karşılaşıyor. Sözcüye göre bu veriler bunamaya dair veriler bulunuyor.

Önceki çalışmalar, insanların enfeksiyondan sonraki ilk 6 ayda çeşitli nörolojik ve zihinsel sağlık koşulları açısından daha yüksek risklerle karşı karşıya olduğunu bulmuştu. Ancak şimdiye kadar, riskleri daha uzun bir süre boyunca inceleyen büyük ölçekli bir veri yoktu.

Evcil hayvanların sağlığını etkileri

"Bir insan bir hayvanı gerçekten sevene kadar, ruhunun yarısı uykudadır" diyen Nobel ödüllü Fransız yazar Anatole France haklı mıydı sizce?

Son günlerde gündemi meşgul eden şu malum uygulama ile sokak hayvanlarının öldürülmesi veya yaşam haklarının bir zahmet onaylanması arasında süren gereksiz tartışmalar bu ayki yazımızın konusunu belirledi.

Evcil hayvanların sağlığını etkileri...

Yapılan bilimsel araştırmalar evcil hayvan edinmiş kişilerin daha sağlıklı ve daha uzun yaşam sürdürdüğünü, evcil hayvanların fiziksel ve ruhsal iyileşmeyi artırdığını göstermektedir.

Sorumluluk sahibi bir birey olmanızı sağlar. Onlara mama hazırlamak, sularını değiştirmek, temizlemek, oyun oynamak, eğitim vermek, gezmeye çıkarmak, sağlık kontrollerine götürmek siz farkında olmadan hayatınızı düzenler. Öyle ki depresif bir gününüzde yataktan çıkmak istemerseniz de o köpek dışarı çıkarılmalı!

Çevreye ve canlılara daha duyarlı bir birey olmanızı sağlar. Kendini konuşarak ifade edemeyen bir canlı sorumluluğunu almak, onun sağlıklı ve mutlu olmasını sağlamak için çaba harcamak empati yeteneğinizi artırır. Başka canlıların yaşam hakkını savunur hale gelir ve yazımızın başında bahsettiğim şu saçma uygulamaların kapatılmasına destek veren bireyler olursunuz... Zira hapis cezası almış suçlular da hayvanlarla vakit geçirip iletişim kurduklarında davranışlarında düzelme gözlenmiştir.

Özgüveni iyileştirir. Kedi, köpek, balık, kuş hiç fark etmez. Başka bir canlı sorumluluğunu üstlenmek, onların davranışlarını keşfetmek, büyümelerine şahit olmak, ihtiyaçlarını karşılamak sizi cesaretlendirir.

Daha sosyal olmanızı sağlar. Evcil hayvan eden kişilerin, petleri sayesinde daha kolay iletişim kurdukları bilinmektedir. Özellikle köpek sahipleri ise onu gezdirmek için dışarı çıktığınızda istemerseniz de sosyalleşirsiniz.

Yalnızlık hissetmenize engel olur. Kedi veya köpeğiniz yorgun, üzgün olduğunuzda bunu hissedebilir. Kucağınıza oturup mırıldanan kediniz veya etrafınıza sallayan köpeğiniz sizi yalnızlığa çalıştırarak dışarı çıkmadan istemerseniz de sosyalleşirsiniz. Zaman içinde evcil hayvanınız ailenizin bir parçası, belki de sorunlarınızı paylaşacağınız, destek aldığınız en yakın dostunuz olur. Özel psikologunuz ya da başınızda...

Duygusal dengenizi düzenler. Evcil hayvanlar da bizler gibi duygu iniş çıkışları yaşarlar. Üzgün, durgun, mutsuz olabilirler. Onların duygu durumlarını anlayıp mutlu olmalarını sağlarken kendi ruh halinizi de dengelemiş olursunuz. Köpeğinizin eve geldiğinizdeki sevgi gösterisi, kedinizin birden kucağınıza atlayıp mırıldanması gibi birçok sevgi gösterisi huzurlu ve ruhsal açıdan dengede olmanızı sağlayacaktır.

Mutlu olmanızı sağlar. Evcil hayvanlar, doğal olarak yaptıkları hareketler ve çıkardıkları seslerle hayatınızı renklendirirler. Köpeklerin ilgi çekmek

için kuyruklarının peşinden koşması, kedilerin sinirlendiklerindeki pati darbeleri gibi birçok içgüdüsel davranışını gözlemlemek, kuş seslerini dinlemek veya akvaryumdaki balıkları izlemek farkında olmadan bizi rahatlatır ve vücudumuzun mutluluk hormonları salgılamasını sağlar. Bu da stres düzeyimizi azaltıp tansiyonumuzu düşürerek kalp krizi riskini azaltır.

Yapılan araştırmalar, evcil hayvanı olanların yaşama daha pozitif baktığını göstermektedir.

Örneğin köpeğinizle veya kedinizle oynadığınızda onun mutlu olması sizleri de mutlu edecek ve günlük stresinizi unutturacaktır. Evcil hayvanların depresyondan daha çabuk kurtulmaya yardımcı olduğu, hatta evcil hayvanı olanların daha az depresyona girdiği savunulmaktadır. Bunun dışında bir canlının size ihtiyaç duyduğunu ve sizin yanınızda olduğunu bilmek, kendi sorunlarınızı düşünmenizi erteleyip odağınızı sorunlarınızdan uzaklaştırabilir.

Bir hayvana dokunup onu sevdiğinizde (Ben de yakın zamana kadar onlara dokunamazdım. Lütfen kedinize bir iyilik yapın ve bu fobinizden kurtulun) veya onunla vakit geçirdiğinizde kandaki stres hormonu kortizolün düşmesini sağlar. **Bu da stresli anları yönetmenize yardımcı olur ve sizi kalp hastalıklarından korur.** Yapılan araştırmalar, kedi-köpek sahiplerinin kalp hastalığına yakalanma ve kalp krizinden ölme oranının % 30-40 daha az olduğunu göstermektedir. Özellikle köpek ve at edinmiş kişiler, hayvan dostlarıyla ilgilenirken kendi günlük egzersizlerini de yapmış olurlar.

Yapılan araştırmalara göre, evcil hayvan edinmiş bireylerin kalpleri stresli durumlara daha kolay adapte olmaktadır.

Rahatsızlıklarını erken fark etmenizi sağlar. Hayvanlar sağlığınıza karşı çok duyarlıdır. Köpekler ve kediler, sizin duygusal ve fiziksel durumunuza önceden seziniyor ve hissedebiliyor.

Alerji bağışıklığı sağlayabilir. Sanılanın aksine evcil hayvanların olduğu evlerde doğan ve büyüyen çocukların daha az alerjik sorun yaşadıkları

bildirilmiştir.

Çocukların sevgiyle ve sorumluluk bilinciyle büyümesini sağlar. Evcil hayvanla birlikte büyüyen çocuklar daha meraklı, duyarlı ve bilinçli yetişirler.

Otizmlik veya öğrenme güçlüğü çeken, hiperaktif veya aşırı agresif çocukların gelişimine katkıda bulunur. Hayvanlarla etkileşime girmek bu çocukların kaygılarını giderip sakinleşmesine yardımcı olur, insanlarla iletişimlerini kolaylaştırır.

Yaşlıların hayata bağlanmasını sağlar. Evcil hayvanla ilgilenen onun ihtiyaçlarını karşılamak, yaşlılara bir görev-amaç verir, daha özgüvenli, hareketli olmalarını ve sosyalleşmelerini sağlar.

Alzheimer hastalığı ve demansa iyi gelir. Bu hastalıklarda görülen kaygı patlamasını azalttığı ve evde kedi-köpek olduğunda bu kişilerin daha az stres yaşadığı bildirilmiştir.

Bunların yanı sıra uzmanlar, evcil hayvanınız ve kendi sağlığınız için onun bulunduğu ortamın temizliğine dikkat edilmesini, evcil hayvanları çok hızlı kirlendiğini ve sık sık temizlenmeleri gerektiğini; pire, parazit, bağırsak kurduna karşı aşılalarının düzenli ve tam yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

Çocuklara sorumluluk duygusunu öğretmek, yalnızlık korkunuza çözüm bulmak veya yeni taşındığınız çevrede pet edinmek moda olduğu için değil, gerçekten sevdiğiniz için evcil hayvan edinmek lütfen. Maalesef pandemide sıklıkla insanların para vererek oyuncak gibi aldığı birçok cins hayvan parklarda ve yollarda terk edilmiş durumda. Sağlığımıza ve kişiliğimize bu denli katkı sağlayan hayvanlara karşı biraz daha anlayışlı olalım mı? Sadece evimizdekileri değil, sokaktakileri de düşünelim. Yemek, barınma, sevgi, ilgi ihtiyaçlarına kayıtsız kalmayalım. İster evimizde ister sokakta onlarla biraz vakit geçirecek olursanız ve heyecanlı hayvanlar aleminde bir adım atalım mı?

WUZİNŞEW

Dr. Hajbevik Fatma Yılmaz

Akordeon fes-ti-va-li

Ataşehir Belediyesi, Akordeon ve Körüklü Çalgılar Eğitim ve Uygulama Çalışmaları Derneği (AKORDER), İstanbul Okan Üniversitesi ve Dünya Akordeon Konfederasyonu

ortaklığı ile düzenlenen "2. İstanbul Uluslararası Akordeon Festivali", Ataşehir'de gerçekleşti.

Akordeon eğitimi alan genç müzisyenlerin de katıldığı festivalde Ukrayna, Sırbistan, Kosova, Azerbaycan, Kazakistan gibi ülkelerden Ruslana Bezpalko, Aleksa Mirkovic, Ghalym-

zhan Narymbetov, ve Sh-kunbim Miftari gibi akordeon müziğinin sevilen sanatçıları sahne aldı.

19-24 Ağustos tarihleri arasında düzenlenen festival programında akordeon resitallerinin yanı sıra dans gösterileri, yarışmalar, atölye çalışmaları ve paneller yer aldı.

Aşemez

1. Ey Aşım aşım, ey Aşımmez'im!
Ey biricik oğlum,
Oğlu olduğun (kişiye) yazık olmuş.
2. 'Burada oturup da kadınlarla mı oturursun?
Çık da aşık oynayanlara katıl sana!
Deyip de Aşemez'i dışarı çıkardı.
3. Aşemez çıkıp,
Aşık oynayanlara katılınca;
İçlerinde bir Keloğlan vardı,
Aşıkları kaptı elinden,
Aşemez koyuldu yola.
4. Ey Aşım aşım, ey Aşımmez'im!
Ey biricik oğlum,
Oğlu olduğun (kişiye) yazık olmuş.
5. 'Yiğitliğine mi götürürsün, yoksa Xabzyle mi?'
Dedi Keloğlan, Aşemez'e seslendi.
'Yiğitlikle götürüyorum, yoksa Xabzyle değil,' dediğinde
'Öyle yiğitliklerin iyise,
Babalarını vuranı neden vurmadin ya' diye karşılık verdi,
Aşemez'in peşinden Keloğlan koşarken.
6. Aşıkları fırlatıp attı,
Aşemez ağlayarak yola koyuldu.
Geri dönerken şuşe,
Gelen bir atlıya rastladı.
7. Ey Aşım aşım, ey Aşımmez'im!
Ey biricik oğlum,
Oğlu olduğun (kişiye) yazık olmuş.
'Hangi uğursuz vurdu,
Hangi uğursuz ağlattı?'
8. 'Hiç kimse, şuşe de vurmadi,
Karnım ağrıyor yoksa' deyince,
Aşemez ağlayarak annesine döndü.
9. 'Onun çaresi, annen inmi kadın ise,
Kızgın yağla çırpılmış mamris yaptı,
Onu yersen iyileşirsin,' dedi ona.
Aşemez ağlayarak annesine döndü.
10. 'Tanrı şuşe beni kahretti,
Seni çıkardığım gibi şuşev,
Hangi uğursuz vurdu,
Hangi uğursuz ağlattı seni?'
11. 'Hiç kimse -şuşe- vana vurmadi,
Karnım ağrıyor yoksa' deyince,
Annesi iyi kadın, koşuşturmaya başladı.
Onun çaresini bana bir atlı söyledi:
'Annen iyi kadın ise, kızgın yağ ile çırpılmış,
Mamris yaptı, onu yersen iyileşirsin,' dedi bana.
12. 'O şuşe sorun mu?' dedi
Bir saat bile geçirmeden,
Annesi iyi kadın,
Eritilmiş yağla çırpılmış,
Mamris yaptı,
Aşemez'e getirip,
Önüne koydu.
13. 'Benimle yemezsen, yemeyeceğine
Mavi göğe ant olsun' dedi;
Aşemez annesini sıkıştırdı.
14. 'Tanrı şuşe beni harap etti,
Öküzlerinize ineklerle yemlenme yok,
Erkeklerinize kadınlarla yemek yok,
Hangi uğursuz şuşe senle yemek yiyeyim?'
Dedi de kapının bir tarafını örttü,
Kapının bir tarafını açtı
Aşemez ile yemeye,
Annesi şuşe oturdu,
Bir kez yemekten almışken,
İkinci kez yemeye uzanırken,
Tuttu bileğinden,
Kızgın yağın içerisine soktu.
15. Tanrı şuşe beni kahretti,
Hangi uğursuz luk şuşeye beni yakıyorsun,
Hangi uğursuzluk şuşeyi içtinden.
16. 'Ondan fazla da yakarım ya,
Babalarımızı yakarı bana söylemezsen' dedi,
Aşemez annesini sıkıştırdı.
17. Tha şuşe beni kahretti,
Yedi kardeş oluyorlardı,
Yedi öbek şuşew
Yiniş üst üste yığdı ya,
Bir tek sen şuşere,
Hangi uğursuzlukla sağ kalasın' dedi
18. Aşemez ayağa kalktı,
Babasının okuyla yayını taşıdı,
Yola çıkıp gitti de,
Yiniş'in yurduna kahramanlık tasladı.
19. 'Aşemez keldi de,

Kahramanlık taslıyor,' deyip de,
Yiniş'a haberciler gittiler.

20. 'Beşikten çıkıp da
Ötürükten artakalıp da
Bana zararlar vermeye
Nereden çıktın Aşemez,' deyip
Şu yol kıyısını tutarak
Yiniş geldi, Aşemez'i karşıladı.

21. Aşemez vurdu da
Yiniş'in başını kesip de
Atın terkesine bağlayıp
Aşemez geri döndü.

22. 'Aşemez geldi,' deyip
Annesi şuşeye gittiklerinde,
'Tha şuşe beni kahretti,
Yedi kardeş şuşeyi üst üste yığan,
Aşemez'i geri gönderir mi?' deyip
Anne şuşe feryat ederek dışarı fırladı.
Aşemez d e Yiniş'in kellesi elinde,
Geri geldi, annesine getirdi,
Diye bitirdi.

Önceki yazımda Nart destanlarında bir parça olan Aşemez'i Adigece (Çerkesçe) olarak irdelemiştik. Bu yazımda da Aşemez'in Türkçe anlatısını vereceğim.

Aşemez'in tüm Nart Destanlarında olduğu gibi anavatanı kadim Adige (Çerkes) toprakları olan Kafkasya'dır. Adigeler tarihleri boyu doğuda Hazar Denizi, kuzeyde Ter İmağı'nın kuzeylerini aşan yerleri, Kırım Yarımadası'nı içine alan coğrafi bölgeyi, ayrıca Karadeniz'i Meot Xi (Meot Denizi) ve Caucas Xi (Kafkas Denizi) diye isimlendiren mavi suları korumak ve savunmakla geçti. En az 800 yıldır daralan bu alanlar Adigelerin ve beyaz ırkın oluştuğu ve dünyaya yayıldığı bölgelerdir. Akıp geçen on binlerce yıl zarfında kopup giden her bir parça farklılaştı, başkalaştı ve başka bir toplum olarak, bugünkü İspanya (Цыпэин) topraklarına kadar yayıldılar. Son çıkış ise çoğunluğu 1861-1864 arası zaman diliminde olmak üzere Adige pşeqod sürecidir. Mütemediyen vatan savunması savaşları veren Adige milleti, güçlü dili ve çok güçlü sözlü edebiyatı, mükemmel Xabze'si ve temiz Hanif inancı, mükemmel aile bağları, üstün zekası, gözünü görmediği hiçbir şeyden çekinmeyen cesareti ve büyük bir vatan aşkı sayesinde tüm acımasızlıklara, ardi arkası bitmez tüyü yıkıcı, yakıcı, acı dolu yağmacı saldırılara rağmen ayakta kalmasını bilmiştir. Bütün bu olup bitenler karşısında elbette ki yüzlerce kahramanı yetiştirmiş, destanları yaratmış ve tarihe hayranlıkla izlenen sahneler var etmiştir.

Adigeler, dünyada destan sahibi 12 milletin ilkerlerinden birisidir. Yukarıda sıraladığımız tüm olumsuzluklar insan tahammülünü aşan zorluklarla dolu; meşakkatli ve acımasız. Hem yaşanan bunca olaylar hem de bu olayların kahramanları edebiyatın, sanatın özellikle de destanların konusu olmaması düşünelmez. Evet, Nart destanları Adigelere özgü, özgün milli destanlardır. Nart destanları, Kafkasya'da yaşamış tüm halkların ürettikleri destanlar değil, Adigelerin ve Abazaların ürettikleri destanlardır. Çünkü Nart destanlarının oluşum süreçlerinde her iki toplum da bir bütünün iki ayrı parçası durumundaydılar. Bugün Kafkasya'da yaşayan diğer toplumlar, Nart destanlarının oluştuğu süreçlerde Kafkasya topraklarında yaşamıyorlardı bile. Ancak, bugün aynı coğrafyayı paylaşan bu komuşu ve kardeş halklar Nart destanlarını benimsemişler, kendi dillerine çevirmişler ve kültüründen etkilenmişlerdir. Bu normal bir sosyal hadisedir.

Hat ve Nat kelimesinin kısa tahlili

Burada *Hat ve Nat (Nart)* kelimelerinin kısaca değinmekte yarar olduğu kanısındayım. *Hat ve Nat* isimlerinin birlikte yükselişi ile her ikisinin de Kafkasya kökenli oluşu tesadüfi olamaz. Bilindiği gibi Kafkasya'dan insan göçleri Mezopotamya, Ukrayna üzerinden Avrupa'ya uzanan yol ve Anadolu Yarımadası'na inen 3. temel güzergâh olmak üzere üç temel güzergâhtan oluşmuştur. *Hat* toplumunun Kafkasya'dan Anadolu'ya yerleştiklerini ve ilk yerleşim birimlerini kurduklarını biliyoruz. Teverat, Yarattılış bölümünde millet ismi olarak *Het* şeklinde geçer. Hattilerde ise *Hatt, hatti, Hitit, Hatuşa, Hatuşaş vb* yer, şahıs ve millet isimleri ile Adige ve Kafkasya ilişkileri yadsınamaz. Topik zamanlar birkaç coğrafi bölgede birkaç farklı topluluk ve devletler olarak var olduklarını göz ardı etmemek gerekmektedir. Dahası Adigelerde *Hat, Hatkko, Hatikhoy, Hatuw, Hat'ut'*, *Hatus, Hatwjuhuk, Hatwjuhuy* vb oldukça çok *Hat* şahıs, sülale, boy ve yerleşim birimi adları geçmektedir.

Kelime olarak *Nart* günümüzde yaygınlaşmış bir söylem tarzı. Kelimenin bir de *Nat* versiyonu var. *Hatikhoy* söylemi *Nat* şeklindedir. *Nat* isminin de daha çok Etrüsk, Netherland, Tauton, İskandi-

Aşık örnekleri ve şekillerine göre adları

navlar olarak farklı zamanlarda ayrıştığını tahmin ediyorum. Bu uzun, yorucu ve zorlu bir çalışmadır. Şu kadarını söylesem ne demek istediğim anlaşılacaktır. Truvalılar, Hattiler gibi Kafkasya'dan inmişler ve Anadolu Yarımadası'nda, Çanakkale bölgesine yerleşmişlerdir. Truva yıkıldıktan sonra İtalya'ya kaçmak zorunda kalanlar Etrüsklerle 400 yıl birlikte yaşamışlar, sonunda Truva'nın asil çocukları Roma'yı kurmuşlardır. Aslında kurulan, Truva'nın yeniden inşasıdır. Oysa bugün Truva ile Roma arasında hiç kimse bir ilişki kuramamaktadır. Toplumlar bölümler; doğar, büyür, gelişir ve sonunda yıkılır ve yenileri doğar. Bu süreçte de her türlü değişime uğrarlar. Algıları değişir, inançları değişir, coğrafyaları değişir ve dilleri değişir. Bizler de bu izlerden geriye doğru hareket ederek olayları okumaya çalışırız. Bu açıdan Nartlarla ilgili yapılan çalışmalarda onların izleri hep Kafkasya dışında hiç aranmamıştır. Sadece Adigelerin tek tanrı adı olan *Tha* ile İskandinayların *Thor* arasında ayınlık bile bizlere çok şeyi anlatıyor olsa gerekir. *Thor* kelimesinde sonraki -R- sesi ismi pekiştirir ve belirtili hale getirir. Kelime fil ise fiili isim yapar. Kelimenin aslından değil, dilin gramer yapısıyla ilgilidir. Zamanla kelimeye kaynaşmıştır.

Konumuza döner ve özetleyecek olursak, *Nat* ve *Hat* kelimeleri şahıs adları olarak belki iki kardeş olarak varlık göstermiş olsalar bile bunlar zamanla farklı isimlerle milletleşmişlerdir. Burada atlanmaması gereken konu neşet ettikleri, tarih sahnesinde nam saldıkları ve olabildiğince kendidiler olarak kaldıkları, kültürlerini, dillerini ve jenealojik yapılarını (gen yapılarını) en iyi koruyup geliştirdikleri coğrafyaya hep *Adygeia* toprakları (Kafkasya) olmuştur. Anlattığımız bilgiler, konumuzdan çok farklıymış gibi gelse bile, temel bilgilerimizin yetersizliği, anlatmak istediğimiz diğer konuların da inandırıcılığını olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesidir.

Hat ve Nat (Nart) kelimelerinin ne anlama geldiklerini başka bir yazıya bırakarak Aşemez konumuza dönmüş yapalım. Yazının bundan sonraki bölümünde Nart kelimesini kullanacağım.

Aşemez'in destanının tahlili

Destan, kahramanın isminin ilk hecesinin tekrarıyla başlıyor. *A si aşım aşem, A si Aşimezew* derken Aşemez'e bir hitaptır. Aşemez bir ailenin tek oğlundur. Babası ve amcalarının başına gelen habersizdir. Annesi onu gençlerin oynadığı aşık oyununa katılması için evden çıkarır. Adige kültüründe erkeklerin kadınlarla birlikte evde oturması xabzedden (adetten) değildir.

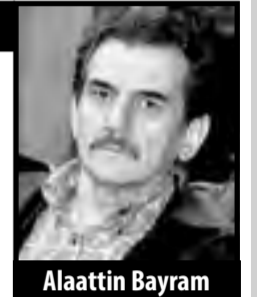
Aşık oyunu ise Adigelerin hemen her erkeğin kış aylarında işlerin bitmesinin ardından her gün oynanan bir oyundur. Oyunlar 4-5 çeşide ayrılır. Ortak özellik aşıkları ütmenin dışında ortaya herhangi bir iddia konmamasıdır.

Aşemez, Nart destanları kahramanlarından birisidir. Henüz gençlik çağında olduğunu, annesinin oğlundan dışarı çıkıp aşık oyunu oynayanlara katılmasını istemesinden anlıyoruz. Aşemez, annesinin isteğine uyar ve aşık oyuncularına katılır. Oyun anında aşıklar kapıp götürmek oyunun bir parçasıdır. Yakalanırsan çeşitli cezalara uğrayabilirsin. Yakalanmazsan aşıklar kaçırmanın olur.

Aşemez, oyuncuları aşıkla kapıp dönerken, içerisindeki Keloğlan, Aşemez'in peşinden koşarken şu soruyu sorar:
-Xabze gereği mi götürürsün yoksa yiğitlikle mi? diye Aşemez'e seslenir. Aşemez, Keloğlan'a cevap verir.
-Yiğitlikle götürüyorum, yoksa xabzeye göre değil, der.

Kuyujy yani Keloğlan her hikâyede olduğu gibi burada da bedenen değil ama bilgi yönünden çok şey bilen pozisyonadadır. Yıllardan Aşemez'den annesinin ve o zamana kadar herkesin sakladığı sırrı Kuyujy ifşa eder.
-O kadar yiğitmiş babalarını öldüreni neden öldürmedin? der.

SÖZCÜKLERİN DİLİ

Alaattin Bayram

rumları dışında pek ağlamaz. Ancak babası ve altı amcasının katledilmiş haberini anması onun ağlamasına neden olmuştur. Bu da son derece insani bir durumdur. Aşemez ağlayarak gelirken yolda bir atlıya rastlar. Atlı Aşemez'e neden ağladığını sorar. Aşemez bunun gerçek nedenini gizler ve karnı ağrıdığı için ağladığını söyler. Atlı ona annesinin iyi bir kadına ona mamris yapmasını ve onu yersen iyileşeceğini söyler. Çok geçmeden Aşemez ağlayarak annesinin yanına gelir. Annesi telaş içerisindedir. Biricik oğlunu henüz dışarı çıkarmışken ağlayarak dönmemesinin nedenini sorar. Aşemez karnı ağrıdığı, bunun çaresinin de yolda bir atlının kendisine söylediğini anlatır. Annesi çok geçmeden mamrisi hazırlar ve Aşemez'in önüne koyar. Aşemez annesine, kendisiyle yemek yemezse yemeyeceğine dair *mıvaşxor tikhan - bu mavi göğe ant olsun*, şeklinde yemin eder. Yemini duyan anne, için ciddiyetini anlar ve çaresizliğini dile getirir.

Öküzlerinize ineklerinize yemlenmez, kadınların erkeklerinize yemek yemez. Ben seninle nasıl yemek yiyeyim, diye şekilde bir Adige kültürünü dilendir. Aynı zamanda kapının bir kanadını açar diğer kanadını kapatır. Bu hareket eski bir kültür olsa gerek. Belki de evin bir tarafını kapatıp diğer tarafını açar. Bu daha anlaşılır bir durumdur. Çünkü kapatılan tarafın dışarıdan evin içerisine görünme ihtimali olması söz konusu olabilir. Açılan taraf ise bu ihtimalden uzak ve hava alması için olabilir. Aşemez, annesinin yemeye ikinci uzanışında annesinin bileğinden tutar ve mamrisinin içindeki eritilmiş sıcak tereyağının içerisine sokar. Anne oğlunun ne duyduğunu, kendisini neden yaktık istediğini sorar. Aşemez babalarını öldürenin kim olduğunu söylemeye daha da yakacaktır. Anne korku ve endişe içerisindedir. Oğlundan da kocası kimi Yiniş'a (Dev) kurban vermek istemez. Ancak çaresizdir ve durumu söyler. Kocasının yedi kardeş olduğunu, yedisinin de yedi öbek ot yığını gibi üst üste yığdığını ifade eder.

Aşemez yiğit bir delikanlıdır. Ağlamasının nedeni babalarının akıbetinden habersiz ve onların intikamını alamamış olmasındadır. Aşemez durumu öğrenir öğrenmez yerinden fırlar ve babasını okuyla yayını alır, Yiniş'in yurduna doğru yola koyulur. Haberciler Aşemez'den önce Yiniş'a ulaşırlar ve Aşemez'in intikam almak için Yiniş ülkesine geldiğini bildirirler. Yiniş yolun kıyı yamacını tutarak kendi yurdunda, kendisine meydan okumaya gelen Aşemez'i karşılar ve onu aşağılayan, küçük gören sözlerle söyler. Kendisine zarar vermeye hangi cesaretle geldiğini sorar. Aşemez cevap bile vermeden Yiniş'in başını keser ve atının terkesine bağlayıp yola koyulur. Yiniş'a giden haberciler bu kez Aşemez'in haberini annesine ulaştırırlar. Annesi buna inanmaz, ancak oğlundan cesedinin getirileceğini düşünür ve feryat ederek dışarıya fırlar. O anda Aşemez evine dönmüştür ve atın terkesine bağladığı Yiniş'in kafasını annesinin önüne atar. Hikâye de böylece biter.

Destanın genel özellikleri

Nart destanlarında Yiniş (Dev) düşünme temsil eden başkarakterlerdendir. Yiniş güçlüdür; kendine özgü bir alanda yalnız başına yaşar. İnsan gibi konuşurlar. Kimse onun bölgesine izinsiz olarak giremez. Kimse onu yemez. Yiniş'in belirli bir portresi olmamakla birlikte adından da anlaşılacağı gibi dev cüsselidir. Yinişler yani düşmanlar Nartlara zarar verirler. Sonunda mutlaka Nartların en gençlerinden birisi çıkar halkının intikamını alır. Bu bazen üç kardeşten en küçüğüdür; en zoru başarır, halkına ve insanlara karşı devlerle, yılanlarla, düşmanla savaşır. Sonunda Nartlar düşmanı yener ve halkının intikamını alır. Nart destanlarının Nart kahramanları zaman zaman kendi aralarında husumetler olsa bile asla kendi halkıyla ve tanrıyla savaşmazlar. Onlar adeta iyilik savaşçılarıdır. Bu yönleriyle Nart destanları ve Aşemez dünya destanlarından ayrışır.

Nartlar tarım, hayvancılık ve bağ bahçe işleriyle uğraşırlar. Nart destanlarında mutlaka kadın figürü vardır. Özellikle Yunan destanlarında olduğu gibi cinsel öğelere ve ahlak dışı söylemlere pek rastlanmaz.

1 İspanya-Cyпэин (Tsıpeyin): Kelimenin orijinali etimolojik olarak Büyük Burun anlamına gelmektedir.
Xabze ile yapmak: Adet olduğu için bir şeyi yapmak. Bu durumda kavga yapmak gerekmez.
Şuşe: Belirgin bir anlamı olmayan, acıma, üzüntü bildiren durumlarda kullanılan ülem kelime.
Mamris: Mısır unundan yapılan, ortası oyulmuş kızarmış tereyağı dökülen ve Çerkes peyniriyle birlikte yenen kaçamak.
Yiniş: Dev. Mitolojik kahraman, düşmanı temsil eder.

Dördüncü ittifak ilan edildi

2023 yılında yapılması planlanan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimleri için kurulan "Millet" ve "Cumhuriyet" ittifaklarının ardından iki yeni ittifak daha kuruldu.

'Sosyalist Güç Birliği'

20 Ağustos'ta Ankara'daki TMMOB Makine Mühendisleri Odası Eğitim ve Kültür Merkezi'nde bir açıklama yapan SOL Parti, Türkiye Komünist Partisi (TKP), Türkiye Komünist Hareketi (TKH) ve Devrim Hareketi, "Sosyalist Güç Birliği"ni kurduklarını duyurdu.

'Emek ve Özgürlük İttifakı'

29 Ağustos'ta Türkiye İşçi Partisi'nin ev sahipliğinde İstanbul'da bir araya gelen Emekçi Hareket Partisi (EHP), Emek Partisi (EMEP), Halkların Demokratik Partisi (HDP), Sosyalist Meclisler Federasyonu (SMF), TIP ve Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP) temsilcileri, toplantının ardından yapılan yazılı açıklamayla "Emek ve Özgürlük İttifakı"nın ilan etti.

Görüşmelere ilk dönemde katılan Halkevleri ise son görüşmede ittifaktan çekildi.

Ortak açıklamadan satırbaşları

Yaşadığımız ve her gün daha da derinleşen ekonomik, sosyal ve siyasal kriz karşısında toplumsal adalet, eşitlik ve güçlü demokrasi temelinde değişim mücadelesini ortaklaşacağız bu ittifakın mücadelesini, siyasal program çerçevesini, seçimler öncesini ve sonrasını kapsayan yol ha-

ritasını eylül ayında kamuoyuyla paylaşma kararına vardık.

İttifakımız; AKP-MHP iktidarının halk düşmanı politikalarına direnen, bu düzenden ve iktidardan kurtulmak; sorumlulardan hesap sormak isteyen tüm kesimlerin, siyasal ve toplumsal muhalefet güçlerinin katılımlarıyla, desteğiyle büyüyecektir.

Çağrımız tüm emekçilere, demokrasi, hak, hukuk, özgürlük, eşitlik mücadelesini

yürüten bütün toplumsal hareketler, kurum, kuruluş ve yurttaşlardır.

Emek, barış, özgürlük ve demokrasi değerleri temelinde, halkın egemen olduğu bir toplumsal ve siyasal düzeni kurmanın, ezilen ve sömürülen tüm toplum kesimlerinin gücüyle mümkün olduğunu biliyoruz.

Tek adam iktidarına, sermayenin ve zulmün düzenine karşı hep birlikte başaracağız.

Evrensel'e reklam ve ilan yasağı

Basın İlan Kurumu (BİK), 3 yıldır ilan vermediği Evrensel gazetesinin resmi ilan ve reklam yayımlama hakkını tümüyle iptal etti. BİK Genel Müdürlüğü tarafından Evrensel gazetesine iletilen tebligatta, okurların bayilerden birden fazla gazete satın alması, kurum abonelikleri ve kayıt defterlerinin düzenli tutulmadığı iddiası iptal kararına gerekçe gösterildi. Anayasa Mahkemesi; BİK'in Evrensel, BirGün, Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri için aldığı ilan kesme cezalarına dair 10 Ağustos'ta

verdiği ihlal kararının gerekçelerinde, basın ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini, bunun yapısal sorunlardan kaynaklandığını söylemiş ve bunun için Meclise bilgi verilmesine hükmetmişti.

Basın ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine vurgu yapan AYM, ayrıca "Basın İlan Kurumu kararlarının düzenleme amacıyla öteye giderek artık kimi basın mensupları açısından caydırıcı etki yaratabilecek bir cezalandırma aracına sınırlanması ve bu durumun sistematik bir soruna neden olduğu gözlenmiştir" demişti.

Faiz indirimi kararı

Rasyonellikten ve bilimden uzak

Merkez Bankası'nın politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranında 100 baz puanlık indirim yaparak oranı yüzde 14'ten yüzde 13'e çekmesi akademisyen ve ekonomistleri şaşırttı.

Piyasa beklentilerinin aksine yapılan indirimle karşılaştıkları akademisyen ve ekonomistlerin yorumları şöyle oldu:

Ozan Bingöl (Başkent Üniversitesi öğretim görevlisi, vergi uzmanı): "Bugünkü faiz indirimi bir kez daha gösterdik; Merkez Bankası yöneticileri enflasyonla mücadele etmiyor, koltukta kalma mücadelesi veriyorlar! Anladığımız kadarıyla enflasyon da bizi yönetenler için değil, sadece bizim için bir sorun."

Selçuk Gezer (Ekonomist):

"Merkez Bankası madem NAS var faizi sıfırla!!! Nasıl olsa 0'la 14 arasında bir fark kalmadı. Bu sayede en azından bankalar kârlarını daha da katlarlar. Parayı devlette yüzde 14'e alıp yüzde 25'e aynı devlete satacaklarına yüzde 0'la alıp yüzde 25 ile satarlar."

Bilge Yılmaz (İYİ Parti Ekonomi Politikaları Başkanı): "Rasyonellikten, bilimden uzaklaşmanın son örneğini bugün Merkez Bankası'nın yaptığı 100 baz puanlık faiz indirimi ile gördük. İzah edilemeyecek bu kararın hiçbir anlamı yok. Sadece yanlışla ısrar edeceklerinin bir defa daha altını çizmiş olduk."

Emre Alkin (İstanbul Topkapı Üniversitesi Rektörü,

ekonomi yazarı): "Sanırım Merkez Bankası Diğerk merkez bankaları faizleri yükseltirken biz de mecburen sonunda dayanamayıp yükselteceğiz, dolayısıyla şimdiden elimizde fırsat varken düşürebileceğimiz kadar düşürelim" diyor. Maalesef başka izah bulamıyorum."

Mahfi Eğilmez (İktisatçı): "Merkez Bankamızı kutluyorum. Dosta düşmana para politikasının nasıl yönetileceğini gösteriyor. Yalnız 100 puan az oldu, 300 olmalıydı!"

Uğur Gürses (Ekonomi yazarı): "Kör gözüm parmağına... Halkı yoksullaştıracak kararları sonuçlarını bilerek alanlar, suç işliyor."

Ceyhan Elgin (Boğaziçi Üniversitesi öğretim görevlisi, makroiktisatçı): "Para Politikası Kurulu basın duyurusunu okuma zahmetine katlanmadım. Eminim ki TCMB bir şeyleri kararlılıkla kullanmaya devam edeceğini vurgulamıştır, içim oldukça rahat."

(Gazete Duvar)

'Şimdi biraz da çuvaldız zamanı'

Edirne F Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunan Halkların Demokratik Partisi (HDP) Eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş, kaleme aldığı "Türkiye partisi" başlıklı yazıda HDP üzerine yapılan eleştirilere dikkat çekti.

"HDP iğneyi kendisine batırıyor, batırmaya devam da edecek. Ama çuvaldızı da hak edenlerden esirgemeyecek elbette.

Herkes HDP'ye iğneyi görüyor da kocaman çuvaldızı kimse görmüyor nedense. Şimdi biraz da çuvaldız za-

manı" diyerek yazısını bitiren Demirtaş'ın Diken'de yayımlanan yazısında şu ifadeler yer aldı:

"Eğer ki bir siyasi parti, bu topraklarda Kürtlere, Alevilere, Ermenilere yapılan zulümleri, haksızlıkları, hukuksuzlukları dile getirip ayırım yapmaksızın herkesin hakkını savunuyorsa o parti için 'Türkiye partisi değildir' diyor.

Bir parti, devletin vatanına çektiği acıları, köy yakmaları, faili meçhulleri, işkenceleri dile getirip 'Bun-

larla yüzleşmeli, hesaplaşmalı' diyorsa o parti için 'Türkiye partisi değildir' diyor.

Dış politikadaki yanlışlarda, hükümetin yanında yer almıyorsa bir parti, o partiye 'Türkiye partisi değildir' diyor.

Son terörist öldürülünceye kadar' değil de 'Sorunları kimse kimseyi öldürmeden, konuşarak çözelim' diyorsa yine Türkiye partisi olamıyor, o parti."

<https://www.diken.com.tr/selahattin-demirtas-dikene-yazdi-turkiye-partisi/>

Boğaziçi Üniversitesi'nde kayyım kıyımı devam ediyor

Boğaziçi Üniversitesi'nde kayyım Naci İnci yönetimi, Ekonomi Bölümü'nün seçilmiş başkanı Prof. Dr. Ünal Zenginobuz'u 3 ay süre ile görevden uzaklaştırdıktan sonra, uzun yıllardır eğitimlik yapan 16 akademisyenin ders vermesini veto ederek ofislerini boşaltmalarını istedi.

Cumhuriyet'in haberine göre, tam zamanlı öğretim görevlisi Can Candan, emekli öğretim üyeleri Cevza Sevgen, Sumru Özsoy, Alpar Sevgen, Nükhet Sirman, Faruk Birtek, Yaman Barlas, Zeynep İlsen Önsan, yarı zamanlı öğretim üyeleri Eren Soyak, Çağatay Sönmez, Onur Güngör, Can

Tunca, Banu Aykın Köylüer, Selahattin Yılmaz, İzzettin Önder ve Mehmet Akıncı'nın dersleri, bölümlerin talepleri üzerine Fakülte Yönetim Kurulu'nda gündeme geldi.

Listedeki öğretim görevlilerinin dersleri kabul edildi ancak rektörlükten onay çıkmadı. Listedeki öğretim görevlilerinden yarı zamanlı olarak ders verenlerin ise ders açmaları veto edildi.

Endüstri Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tınaz Ekim Aşıcı, ders vermesi veto edilen hocaların ofislerinin de boşaltılmasını istediğini söyledi.

Neler oldu?

Erdoğan ile Putin Soçi'de bir araya geldi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 5 Ağustos'ta Rusya'nın Soçi kentinde 4 saatlik bir görüşme yaptı. Toplantı sonrasında yayımlanan ortak bildiri Erdoğan ve Putin'in Suriye, Libya, ulaşım, doğalgaz, tarım ve inşaat konularında işbirliği karar aldıkları belirtildi.

İzmir, 2030'a kadar 'plastik atıksız şehir' olacak

Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) Akdeniz'i tehdit eden sorunlara dikkat çekmek için Fransa'dan yola çıkan Blue Panda yelkenlisi, İtalya'nın ardından WWF Plastik Atıksız Şehirler Ağı üyesi İzmir'in pilot ilçesi Çeşme'yi ziyaret etti. Ziyaret nedeniyle düzenlenen etkinlikte, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer, İzmir'in 2030 yılına kadar "plastik atıksız şehir" olmak üzere atacağı adımları içeren eylem planını açıkladı.

Gaziantep ve Mardin'de peş peşe felaket

Gaziantep ve Mardin'de 20 Ağustos'ta yaşanan trafik kazalarında 35 kişi yaşamını yitirdi. Gaziantep'te bir otomobilin şarampole yuvarlanması sonucu olay yerine gelen ekiplere otobüs çarptı. Mardin'in Derik ilçesinde ise TIR ile 2 aracın karıştığı kazada yaralılara müdahale eden ekiplere bir başka TIR çarptı, 20 kişi öldü.

Çalışanlar için en kötü 10 ülkeden biri

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun (ITUC) 148 ülkeyi kapsayan Küresel Haklar Endeksi'ne göre 2022'de Türkiye işçiler için en kötü 10 ülkeden biri. Türkiye'nin son sıralarda yer almasının nedenleri: Grev yasakları, sendikacıların tutuklanması ve sistematik sendika düşmanlığı.

Aysel Tuğluk için Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvuru

Halkların Demokratik Partisi (HDP) Grup Başkanvekili Meral Daniş Betaş ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi Fatma Kurtulan, Aysel Tuğluk'la ilgili Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvurdu.

Başvuruda, hastalığı kritik aşamada olan demans hastası Tuğluk'un cezaevinde tutularak hak ihlaline maruz kalması ve telafisi imkânsız zararlara mahal verilmemesi için tahliyesine yönelik koşulların sağlanması talep edildi.

AYM, 'Başkanlık sistemine hayır' cezasını iptal etti

Anayasa Mahkemesi (AYM), 'Başkanlık sistemine hayır' görüşünü açıklayan Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği (TMMOB) Başkanı Emin Koramaz'a verilen para cezasını iptal etti. AYM'nin kararında, verilen cezada ifade özgürlüğünün ihlal edildiği belirtildi.

Gülşen'in tutuklanması tepki topladı

Şarkıcı Gülşen'in imam hatiplilere yönelik sözleri nedeniyle hedef gösterilmesinin ardından tutuklanmasına başta Türkiye Barolar Birliği olmak üzere birçok kurum, gazeteci, siyasetçi ve sanatçıdan üzere tepkiler yağdı.

Osman Kavala'dan Henri Barkey açıklaması

'Savcılık bu gerçeği başından beri biliyordu'

Gezi davasında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilen ve 1 Kasım 2017'den bu yana cezaevinde bulunan iş insanı Osman Kavala, CIA Eski Danışmanı Henri Barkey'in 18 Temmuz 2016'da Karaköy'de yemek yediği kişinin Kavala değil, gazeteci Aslı Aydıntaşbaş olduğunu duyurmasından ardından açıklama yaptı. Kavala, "Savcılık bu gerçeği baştan beri gayet iyi biliyordu" dedi.

Kavala, avukatları aracılığıyla yaptığı yazılı açıklamada şunları kaydetti:

"Henri Barkey geçen gün, 18 Temmuz 2016 tarihinde Karaköy lokantasında kendisi ile yemek yiyen kişinin ben olmadığımı açıkladı. Savcılık bu gerçeği baştan beri gayet iyi biliyordu. Emniyet görevlileri lokantada yaptıkları araştırmada, o akşam kimlerin hangi masalarda oturduğu bilgisine ulaşmıştı; Emniyet'te yapılan sorgumda da bu durum teyit edilmişti. 'Gezi olaylarını organize etmek' ve '15 Temmuz darbe girişimine katılmak' suçlarıyla karşılaştığım sor-

gulama sırasında, Barkey ile lokantada sadece selamlaşmış ve ayaküstü konuşmuş olmamdan söz edilmişti ve bu, aramızda temas olduğunun delili olarak gösterilmişti. Ancak, Gezi davasının beraatle sonuçlanmasından sonra hazırlanan, benim Barkey ile 15 Temmuz darbe girişimini organize ettiğimi ve casusluk faaliyetlerinde bulunduğumu içeren ikinci iddianamede, bu olay planlı bir buluşma ve bir görüşme olarak değiştirildi.

İkinci iddianamede yapılan tek manipülasyon bu değildi. Birbirine yakın baz istasyonlarından verilen sinyaller Barkey ile sık sık buluştuğumun delili olarak gösterildi. Oysa çakışmanın neden kaynaklandığı, HTS kayıtlarından açıkça görülmüyordu: Çakışma, benim telefonumun Elmadaga'daki çalışma ofisimin bitişiğindeki baz istasyonundan, Barkey'in telefonunun da kendisi Taksim'e gittiğinde civardaki baz istasyonlarından sinyal vermesinden kaynaklanıyordu. Daha vahimi, iddianamede, böylesi sözde deliller göstermeye

Osman Kavala

Henri Barkey

dahi ihtiyaç duyulmadan, benim darbe hazırlığı amacıyla FETÖ/PDY'nin sorumlularıyla irtibata geçtiğimin, birlikte faaliyetlerde bulunduğumun yazılmış olmasıydı.

Gezi davasında verilen beraat kararları bozulduktan ve iktidarın istediği türden cezalar verildikten sonra, ne pasasına olursa olsun tutukluluğumu devam ettirmek için hazırlanmış olan bu düzmece casusluk suçlamasına gerek kalmadı.

İddia makamının olayları ve olguları tarafsız bir gözle inceleyerek lehte ve aleyhte delilleri nesnel olarak değer-

lendirmesi ve mahkemeyi dürüstçe bilgilendirmesine ilişkin yükümlülüğü, yasalarmız ve AİHM normları tarafından belirlenmiştir.

Bugün ülkemizde bu yükümlülük fiilen ortadan kalkmıştır. Hukuksuz yargılamalar, siyasi etki altında olan savcılarının olguları saklama, tahریف etme, komplo teorilerine göre anlamlandırma yöntemleriyle hazırladıkları iddianemeler üzerinden yürütülmektedir. Karaköy lokantasında Henri Barkey ile yemek yediğim iddiası bu davranışın küçük ama oldukça aydınlatıcı bir örneğidir."

Düzce'deki kazılarda Apollo heykeli bulundu

Düzce'nin Konuralp Mahallesi'ndeki 'Prusias Ad Hypium Antik Kenti'ndeki kazılarda, 2. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen Apollo Citharoedus heykeli bulundu. Yaklaşık 1 metre 90 santim boyunda, 60 santim eninde olan, belden aşağısı çıplak olarak betimlenen heykelin başında defne yapraklarından taç yer alıyor.

Öte yandan, kazılarda bir kadın heykeli de çıkarıldı. Kaide üzerine işlenen kadın heykelinin de aynı yüzyıla ait olduğu tahmin ediliyor. Heykellerde iyileştirme yapılması için İstanbul Arkeoloji Müzesi ile iletişime geçildiği bildirildi.

Baskıcı bir "düzen" in ürettiği yaratıcı "değişim"

Sosyolojinin klasik teorilerindenidir; her toplum çok kabaca iki genel dinamik üzerinde toplumsal değişim yaşar. Bunlardan biri, "düzen" in kendisidir. Toplum bir iktidar ilişkileri ürünü olduğu için iktidarda olanlar ya da, daha basit ifadeyle, daha güçlü olanlar var olan düzenin ve güç ilişkilerinin ve dengelerinin değişmesini istemezler. Bu isteme hali küçük ama güçlü bir sınıfın sadece kendi ifadesiyle duyulmaz. Gene bu küçük sınıf kendisini sadece kendi öz savunmasıyla koruyamaz. Sosyal piramidin tepesindeki sayıca küçük ama güçlü sınıf elinde tuttuğu okul, medya, polis gibi ideolojik araçlarla geniş kitleleri manipüle eder, gündem oluşturur ve ikna eder. İktidardaki sınıf ya da zümreden başka alternatif bilgilendirme kaynaklarına sahip olmayan kesimler de iktidarın dilini tekrar ederler. Onların çıkarları ile uyuşmasa da, değişimin getirebileceği risk karşısında var olan yapının sürmesi, muhafaza edilmesi yönündeki duygular daha ağır basar.

Kendisini ilerici, sosyalist, muhafazakâr ya da dindar sıfatlarından hangileriyle tanımlarsa tanımlasın, iktidar tarafından kontrol edilen kitleler için, yenilik ve değişim her zaman korku uyandırır ve bu korku onların daha tutucu bir tavır takınmalarına sebep olur.

Ancak bu, işin sadece bir yönüdür. İkinci dinamik, toplumda var olan düzenin içerdiği güç ilişkilerini değiştirmek isteyen, farklı çıkarlara sahip olan, var olan düzenin adaletsizliğinden şikâyet eden, kimlik ya da yaşam tarzlarına saygı gösterilmediğini düşünen insanların dayattığı "değişim" arzusudur.

Tabii ki bu iki dinamik bir arada işler. Bir toplum ne sadece düzen ne de değişim dinamiklerinden oluşur. Düzen az veya çok toplumun devamlılığına tekabül eder. Belli bir düzen olmasa, toplumdan bahsetmek pek mümkün olmaz; söz konusu olan şey parçalanmış, birbirlerinden duymayan, birlikte yaşayamayan, hatta en uç örneğinde mutlak bir dağılmaya tekabül eden "anomi" durumu olur. Ama asgari düzeyde değişim olmadığında zaman da, söz konusu düzen ne kadar sağlam görünse de, aslında içeriden çürümüş bir yapıdır. Bütün totaliter yapılar genel olarak, değişimi engellemeye çalışan, bu tür içeriden çürüten ve patlayan toplumlardır.

Başka bir ifadeyle, düzen ve değişimi kurumsal yapılarıyla, hukukuyla bir arada tutmayı becerebilen toplumlar bir yandan değişirken, aynı zamanda yenilenen bir düzeni de sürdürmüş olurlar.

Türkiye'nin "düzen sorunu"

Türkiye toplumunun, sebepleri bu köşede çeşitli vesilelerle anlatılmaya çalışıldığı üzere, özellikle travmatik bir coğrafyanın birikimleri eşliğinde ciddi bir "düzen" sorunu vardır. Savaş, istila, fetih, tehcir, sürgün, soykırım ya da darbe ve idamlarla beslenen; korku, baskı, din değiştirme, cemaatçilik, ihanet ve şiddet diliyle bir arada yürüyen ortalama bir ruh hali, hem sıradan bireyler ve onların kimlikleşmelerine hem de bu bireylerin mücadelesinin ürettiği devletin düzenine yansımıştır. Yani sürekli bir düzensizlik paranoyasıyla yaşayan birey ve devlet (ve o devletin bekçileri, bekçilik dilinin sahipleri) sakin ve huzurlu bir düzen üretememiştir.

Oysa bu korkularına rağmen, sıradan insanlar her zaman huzur isterler. Bu yüzden (şimdi olduğu gibi) bütün darbe dönemlerinde, sıradan insanların büyük çoğunluğu, huzurlu yaşayacakları başka

ülkelere göç etmeyi arzu ederler. Her gün insanın hayatını ve ruhunu dumura uğratan onlarca olay yaşamak yerine, altı ayda bir değişecek, tek gündemli, tek olaylı, "sıkıcı" ama huzurlu bir ülkede yaşamayı tercih ederler.

Öte yandan, Türkiye toplumu, sürekli güvensizlik üreten, bu yüzden paranoyak ve gene bu paranoya yüzünden güvensizlik üreten düzeninin sahip olduğu kısırdöngüyü aşmak isteyen, değişim isteyen, farklı taleplerle şekillenen toplumsal hareketlere de sahiptir. Bu hareketlerin şemsiyesi altına giren insanlar kendilerini farklı kelimeler, cümleler, sloganlar ya da ideolojilerle anıtsalar da, sadece daha iyi yaşamaktan, saygı görmekten, aşağılanmadan, bir bütün insan olarak kabul edilmekten başka bir dertleri yoktur.

Eğer fabrikada sömürülüyorsa, patronu ile arasında ekonomik imkânlar bakımından korkunç farklar varsa, "işçi sınıfı" kimliği altında mücadele eder ve daha eşitlikçi ve adaletli bir yaşam için değişim ister. Yaşadıkları topraklarda kendilerini "çoğunluk" gören, dinsel ya da dilsele gibi kültürel haklar konusunda kendilerini hak sahibi zanneden birtakım insanlara karşı, kendileri için anlamlı olan dillerini ve dinselliklerini yaşamak isteyen, bu özellikleriyle bir bütün olduklarını düşünen başka insanlar da, susmak yerine kendi kültürel (ya da toplumsal cinsiyet) kimlikleri ya da oldukları hava için mücadele edip, değişim isterler.

Kuşkusuz bir tür "sendrom", "paranoya" ya da "beka" gibi tamamlayıcı kavramlarla var olabilen "düzen" için, her yeni kimlik talebi, her yeni toplumsal ifade ya da duygusal isyan yeni bir güvensizlik unsuruurdu.

Düzen için bu yeni talepler "güvensizlik" üretse de, o güveni yeniden tesis etmek üzere, toplumsal talepleri tamamen bastırmak mümkün değildir. Bu talepler en fazla belli bir müddet görünmez kılınsa da, zaman içinde bambaşka biçimler altında ya da bambaşka aktörlerin eliyle yüzeye çıkıp, değişime katkıda bulunur.

Ancak, bu değişimin sağlanması, bir bakıma "başaran" toplumsal hareketlerin illebet aynı kalacakları anlamına gelmez. Toplumsal dinamiklerde "değişim" dinamini harekete geçiren toplumsal hareketler, başarılardan sonra "düzen" dinamisinin de esas unsuru olabilir. Yani "adalet" isteyen bir hareket, katkıda bulunduğu yeni düzenin "adaletsizliğinin" de bekçisi haline dönüşebilir.

Bir "değişim" ve "düzen" aktörü olarak İslamcı hareket

İşte İslami hareketin serencami tam da bu şekilde gerçekleşmiştir. Otoriter modernist ulus-devlet-

tin "ilerici" görünümü tekçi politikalarına karşı, Kürt hareketiyle birlikte "değişim" isteyen, "değişim"i temsil eden İslami hareket 90'lardaki heyecanını, AKP'nin iktidarı ile birlikte yavaş yavaş kaybetmiş; özellikle 2010'lerden sonra, daha da bariz olarak 2013 Gezi hareketinden sonra ve de en bariz olarak 15 Temmuz darbesinden sonra, paranoyak sağcı milliyetçiliğin koltuk değneği haline gelmiş ve çürümüştür. Kaldı ki, iktidar çepçeperlerine girmiş temsilcilerinin artık "İslamcılık" diye de bir derdi kalmamıştır. İslamcılık bir yana, aynı yatağa girdikleri milliyetçi odakların -mantıkları kendilerinden menkul- "böleniyorsuz, ihanet, dış güçler vs." dışında hiçbir sözleri kalmamıştır.

Adeta bir "kara komedi" niteliğinde, iktidardaki siyasi kadrolar, düzen adına, ülkenin 21 yıl öncesine göre "daha demokratik, daha özgür, daha huzurlu olduğunu, her alanda destan yazdığını, gıptaıyla takip edildiğini" falan söylerken, belli ki bu "destan" bir türlü göremeyen gafillerden bir sürüsü yurt dışına kapağı atmaya çalışıyorlar. Nedense gençlerin en az yüzde 70'i de bu "gafil" kategorisine giriyor!

"Düşünce Suçu"na Karşı Girişim'in Haftalık Düşünce Özgürlüğü Bülteni'nin rastgele baktığımız 19 Ağustos 2022 tarihli nüshası bu "destan" hakkında fikir veriyor...

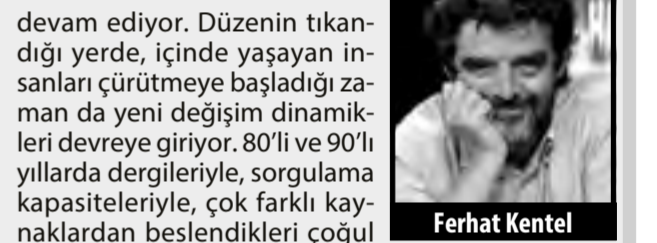
Bir adam, HDP'li Milletvekili Garo Paylan'a TBMM'de suikast düzenlenmesini planlandığını alenen iddia ediyor mesela... Gazetecilerin haber paylaşımları suçlama konusu oluyor. Kürtçe müzik dinlemek suç delili oluyor. Canan Kaftancıoğlu (ve daha yüzlerce insan) hakkında "Erdoğan'a hakaret" soruşturması başlatılıyor. Cemevine yer tahsis eden bir belediye dava açılıyor. Kadınlara hakaret eden imama tepki gösterenlere dava açılıyor. Hasta ve infazları yakılan tutuklu yakınlarının "Adalet Nöbeti" eylemine müdahale ediliyor. Hakkâri ve Mardin'de eylemler yasaklanıyor. Tekel Bayileri Platformu Başkanı'na, yaptığı açıklama nedeniyle para cezası kesiliyor. İnternet sitelerine erişim engelleri getiriliyor. RTÜK ceza yağdırıp duruyor...

Bu arada çevre mahvediliyor. Maden ocakları için ormanlar kesiliyor.

Ormanlar yanıyor, söndürül(e)miyor ve "cennet vatanımız" demeyi çok sevdiğimiz vatanın gerçekten cennet köşeleri, bu yangınlar neticesinde orman vasfını yitiren alanlar "düzen" destekçilerine peşkeş çekiliyor. Tonlarca asbest ve tehlikeli atık barındıran, hiçbir ülkenin kabul etmediği bir gemiye, birileri sökülme için "gıpta" ile izlediğimiz dünyanın kolay lokmalarından biri olarak, bizim ülkemize, Aliğa'ya getiriyor.

Kendisini ancak yasaklarla var edebilen bir devlet ve onun izansız çıkarlar düzeni güven vermiyor. Ama düzen ve değişim dinamikleri birlikte işlemeye

GİYCE/GÜSE

Ferhat Kentel

devam ediyor. Düzenin tıkanmış yerde, içinde yaşayan insanları çürütmeye başladığı zaman da yeni değişim dinamikleri devreye giriyor. 80'li ve 90'lı yıllarda dergileriyle, sorgulama kapasiteleriyle, çok farklı kaynaklardan beslendikleri çoğul düşünceleriyle gerçek bir toplumsal hareket olarak değişim yaratan İslami hareketin, söz konusu çoğulluğu bugün artık başka toplumsal kesimler tarafından taşınıyor. Otoriter ulus-devletin seküler diline "dinsel sos" katmaktan başka bir katkısı olmayan ve düzenin içinde yok olup giden İslamcılığın yerine, düzeni değil, hayatı değiştirmeye soyunan yeni bir toplumsal hareket şekilleniyor. Bu hareket 90'ların İslamcı hareketinin dinamiklerine benzer dinamikler taşıyor.

Gezi'yi ezmek ve bir metafor olarak 28 Şubat

Bu hareketin şimdilik adını koymak çok mümkün değil. Ama en somut ifadesini Gezi eylemlerinde görmek mümkün. İçinde, ilerici görünümü muhafazakarlıklar da dahil olmak üzere, çok çeşitli seslerin yer aldığı, içinde yaşadığımız zamanın "sözünü" ele geçiren bir hareket oldu Gezi... İktidara aç bir kesimin çok korktuğu bir hareket oldu Gezi ve belki de İslamcı hareketin bütün sorgulayıcı özelliğinden sıyrılıp, katır kutur bir iktidar diline yapılaşmasına neden oldu. İslamcı hareketin çok konuşan vitrin elemanları o dönemde üretilen bütün ucuz yalan haberlere ("Kabataş'taki başörtülü bacımız") kolayca inandı ya da inanmak işine geldi. Çünkü Gezi hareketi, içindeki özgürlük isteyen gençleri, kadınları, dindarları, sosyalistleri ve tabii ki çevre duyarlılığına sahip tüm insanlarıyla İslamcı hareketin getirdiği değişimi sırtlanma ve onu aşma kapasitesine sahip bir hareketti.

İşte bu aşma kapasitesinin getirdiği korku, İslamcı hareketin düzenle örtüşmesine ve ona benzemesine en önemli duygusal yapılmayı getirdi. Ve düzen ve de düzenin bütün bileşenleri bütün güçleriyle Gezi'yi ezdiler... İnsanların gözlerini kör ederek, sokaklarda insan avı yaparak, döverek, öldürerek...

Düzenin temsilcileri, "değişim" isteyen yeni bir toplumsal hareketi, Gezi'yi en somut, en görünür, en elle tutulur olduğu bir anda ezdiler.

Düzen, aynı 28 Şubat'ta bir postmodern darbeyle ezdiği İslamcı hareket gibi ezdi Gezi'yi... Gezi'den farklı olarak, adam öldürmelerin 28 Şubat, İslamcı hareketin bir hareket ve bir kimlik olarak en güçlü olduğu bir dönemde gerçekleşti.

Ancak, 28 Şubat, İslamcı hareketin sona erdiği bir dönem olmadı. Kimliğinin bir toplumsal hareket olarak somutluğunu kaybettiği ancak topluma, hayatın her alanına çok daha fazla yaratıcılıkla yayılmasına vesile oldu.

Şimdi Gezi'nin hayatın her alanına yayılmasına tanık oluyoruz. "Gezi" artık sadece Taksim meydanında bir parkın -çok sembolik bir mekânın- korunması için verilen bir mücadelenin adı değil. Artık "Gezi" demeye de gerek yok, söz konusu olan "değişim hareketi" toplumun çok farklı coğrafyalarında birbirlerinden çok farklı kesimlerin, çevre için, kadınlar ve erkeklerin, farklı etnik ve dinsel kökenlerden gelen insanların, karşılaşarak, daha adil bir toplum için oluşturdukları çoğul bir hayatı kurma çabasına tekabül ediyor.

Baskı arttıkça, kriz artıyor... Bu baskı ve kriz, değişim arzusundaki insanların ve onların hareketinin yaratıcılığını artırıyor. Çok geniş ve farklı kesimlerden beslendiği için bu hareketin anlatacak daha çok şeyi ve kuraçak çok sözü var...

'Ѓазаб Вуғdayları' (Ѓэзаб Гуэдзхьэр)

Muharrem Baykan

Paydos sonrası gönülsüz çıktığımız at arabası gölgesinden parlayan kızgın güneşe sitemli bir bakış fırlatıp kaderimize isyan etmek üzere ansızın esen meltemle çabucak tövbekâr rençber sefası...

Öğle sonrası yükselerek kızgınlaşan güneşle verilen mücadeleye, kızarmış ekmeğin gibi zerun buğday başaklarının eğik başları, teker teker şemeg'lerin (tırpan) ağızlarından dökülen ahenkli melodileri arasında argine'ler boyunca emekle ve bilekle dizilirlerdi...

Arada bir Üçtepe'lerden seyre daldığım Uzunayla bozkırında elle sayılabilecek ahlât ağaçları gibi inatla tutunmaya çalıştığımız bu coğrafyada, kendi neslimden daha geriye giderek onların sıkıntılarından ne olabileceğiyle ilgili kendimce senaryolar yazardım.

Aslında alet edevat olarak kullandığımız her şey hemen hemen aynı idi.

Şemeg
Guahue
Hantze vs. vs...

Zorlandıkça kendime sorup cevap alamadıklarımı babama sorduğumda ya cevap vermezdi ya da konuyu değiştirip "konuşma, iş yap" dercesine meşguliyetini hiç bozdurmazdı.

Tüm soruları kendim sorup yine kendim cevaplamak zorundaydım.

Bozkırlar diyarına sürülüşümüzden beridir buraya tutunabilmek için verilen mücadelelerin en başını kadınlar çekiyordu.

Normal şartlarda bir şey ortaya getirmeniz için elimizde bir malzeme olması gerekir. Ama yoktu.

O malzemeyi de kendiniz bulmanız, bulamıyorsanız yaratmanız gerekiyor...

Çocuklarına en şık elbiseleri dikerken saatlerce kızgın güneş altında koyun sürülerini sağdılar.

Evlerini lüks villaları kıskandıracak şekilde donatıp yine Uzunayla'nın göbeğinden çıkan yedeuh (beyaz kıl) ile kar beyazı köyler inşa ettiler...

Elleriyle işledikleri binbir çeşit şilte örtüleriyle haşşe odalarını şenlendirdiler.

Koyun yünü eğirip ördükleri çoraplar dondurucu Uzunayla kışlarına meydan okudu.

Yine elleriyle yaptıkları yün yorganlarda nice misafir ağırlandılar.

Onlar her şeyi, ama her şeyi, tüm Çerkes yaşam tarzını yeniden yarattılar...

Güçlükle kurdukları yaşam alanlarından, ansızın çıkan savaşa, umutla bekledikleri binlerce süvari yolladılar.

Yıllarca bekleyerek tükenmiş umutları; hamzey hanthups'a (çavdar çorbası)

bulanmış ağıtlar yakıp kanlı gözyaşları döktüler...

Solgun bozkırın karanlıklarını tırnaklarıyla kazıyıp evlerini papatya bahçeleri gibi donatılar.

Ocaklarından çıkan büyütlü tezek dumanı Almest'i çileden çıkarmaya yetti de arttı...

İçeride bunlar olurken dışarıda evin reisi omuzlarındaki yükün farkındaydı.

Uzun geçecek kışın öngörülemeyiz hesabını yapmak durumundaydı.

Zira kışın ortasında samanı bitmemeli, ansızın çıkagelen atlı misafirlere de sofrasında hiç matekoye (Çerkes peyniri) eksik olmamalıydı.

Kimsenin kapısına hiçbir şey için gitmemeliydi.

Bütün bunları yapmak için güçlü bileklerinin sıkıca tuttuğu şemeg'i her daim jilet gibiydi...

Atları, besili koyunları, sağlıklı otu, yığılı samanı samanlıkta yeterli olmalydı...

Bütün bu mücadeleyi sadece ve sadece kışı geçirebilmek için yapacaktı.

Onlar bilekleri ve yürek-

leriyle her Temmuz Zamantı çayırının kancık otlarını tıraşlar gibi biçtiler.

Bir yandan dağlara sürülerle koyun saldılar.

At yıkıklarını güz dağlarında otlattılar.

Yaşamaz denen yerlerde "Wuig Hurey" (Toplu Danslar) oynayıp etraf köyleri hayretlere boğdular...

Dillerini bilmedikleri ülkenin kuruluşunda sınırlarını çizirken Çerkesçe öldüler...

Sorduğum soruların birçoğunu yine kendim cevaplarken güneşi dahi yıldırılmış Bozdağ'ın ardına yollamıştım.

Sonunu gördüğümüz taşlı tarlanın artık hiç şansı yoktu.

Boylu boyunca serdiğimiz zerun hasadından yükselen toz bulutu alnımızın terinde gizliydi.

Son argine'nin bitişiyle omuzlara asılan tırpanların uçlarını bir sağa bir sola sallayarak yaklaşıırken at arabasına; babam, kasketini çıkarıp silerken terini, son bir bakış fırlatırdı yere serilen ucu bucağı görünmez zerun başaklarına...

'Lezginkanın Kralları'

Halk danslarının ve kültürel mirasın korunması amacıyla 2019 yılından beri Kırım'ın Sudak kentinde düzenlenen Tavrida.ART Festivali, bu yıl 15-19 Ağustos tarihleri arasında yapıldı.

Festivale Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi cumhuriyetleri Dağıstan, Kabardey-Balkar, İnguşetya, Karaçay-Çerkes, Çeçenya, Stavropol Bölgesi ve Kuzey Osetya'dan 91 dansçı katıldı.

Festival kapsamında gerçekleştirilen "Lezginkanın Kralları" başlıklı yarışmanın grup kategorisinde Çeçenya'nın ünlü topluluğu Beşlam, solo kategorisinde ise Kuzey Osetya'dan Maya Bestavaşvili birinci seçildi.

Koreograf ve balet Hasan Aliyev tarafından 1969 yılında kurulan "Beşlam" topluluğunun sanat yönetmenliğini Beybulat Aliyev yapıyor.

Japon operacıdan Abazaca ağıt

Japon opera sanatçısı Masashi Tsuji, 31 Temmuz'da Nagazaki'de verdiği konserde, Abazaların sürgününün sembolü haline gelen "Şiş Nani" ağıtını seslendirdi.

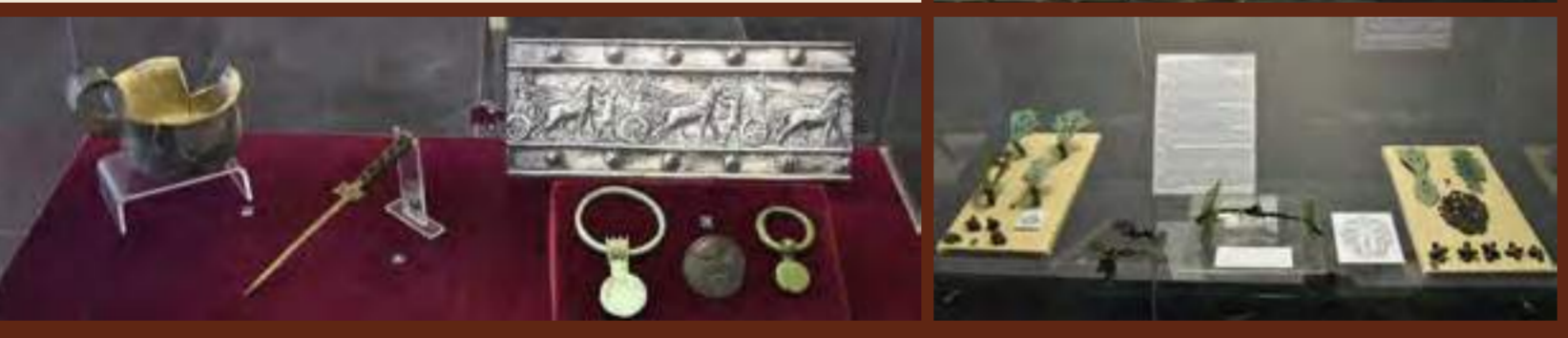
Abhazya Cumhuriyeti Kültür Bakanı Daur Kove, Tsuji'yi Abhazya'ya davet etti.

<https://www.facebook.com/khiblaa/videos/58320000148565>

Binicilik ekipmanının evrimi

Adıgey Ulusal Müze'de düzenlenen "Tarihî At Biniciliği Ekipmanları, MÖ 7.-13. Yüzyıl" başlıklı sergide farklı bölgelerdeki arkeolojik kazılarda keşfedilen antik binicilik malzemeleri yer aldı.

27 Temmuz'da açılan sergi, 31 Ekim'e kadar açık kalacak.

Tütün ve kamçı*

Savaş bitti. Bu zamana kadar orda burda acı çiğleklerin eksik olmadığı köyde, arada sırada da olsa, müjde taşıyan silah sesleri yükselmeye başladı. Anavatanı özgür kılmak için canlarını ortaya koyan vatan evlatları dönüyorlardı. Eli ayağı sağlam dönen azdı: Birinin kolu kopmuş, birinin ayağı kesik, bir diğeri gözünü kaybetmiş... Ama hepsi zaferi taşıyarak geliyorlardı. Her şeyden yoksun olanlar ise Rusya düzlüklerinde toprak altında yatanlardı.

Savaş sonrası, çok eski yıllarda da hep olduğu gibi, üretim zamanıdır. Savaşın vatanda açtığı yaralar, derinleşmeden, iyileştirilmelidir.

Bu yılki ilkbahar, kutsal zaferle birlikte, tarlalarda yoğun çalışmayı da getirdi. Küçükten yaşlıya herkes, bir işin ba-

şına dikildi. Pulluğu tutmaya gücü yetmeyen, öküzleri yedemekteydi; çapayı tutamayan, içme suyu dağıtmaktaydı; sepet kaldıramayanlar, yere düşen mısır koçanlarını tarlada toplamaktaydı. İnsanoğlu göze göz, dişe diş, ölümine boğazlaşırken yukarıdaki büyük Tanrı da açlığı, kuraklığı eksik etmezken şimdi dayanışmayla el ele vererek, Tanrı'nın verdiği toprağa can vermeye başladıklarını gördüğünde, o da önlere bazı ödülleri atmaya başlamıştı. Ee, Tanrı yokmuş diye nasıl dersin şimdi!..

O yılki kadar, sonbahar hasadı hiç böyle bol olmamıştı. Çok kişi çalıştığı halde, ürün hasadına yetişemiyorlardı. Artık kış da yüksek dağ doruklarından efenelmeye başlamıştı. Güneşle başlayan

günü, karanlık ellerinden alana kadar dur durak yoktu. Dolunaydan yararlanıp hasada devam eden de eksik olmazdı. Elle toplanamayacak kadar çok oldu bu yıl mısır. Öküz arabaları yoldaydı ama Artık kış da yüksek dağ doruklarından efenelmeye başlamıştı. Güneşle başlayan

Bu bol ürün hasadı, o eski anlatıyı hatıra getiriyordu... İki ortak çiftçi, yaz boyu ter döktükleri tarlayı boydan boya dolaşıp hasat ettikleri mısır koçanlarını bölüşmek üzere tarla ortasına yığılmışlardı. Her ikisi de öbeğin birer başına dikilmiş ve biri diğerine seslenmişti: "Keğura, görüyor musun beni, görüyor musun?" "Görüyorum, Lagajü, görüyorum!" demişti diğeri de parmak uçlarında yükselerek öbeğe bakarken. "Bu yıl görebiliyorsun ama gelecek yıl göremeyecek kadar büyük yığılı Tanrı bize nasip etsin!" diye eklemişti Keğura da.

Mısır koçanı yığınlarını bekleyip gözetmek biz çocuklara düşmüştü. Onlara uzanacak el olmazdı ama hayvanları uzak tutmalydı. Keyifle tüm geceyi dolduruyorduk. Biz çocukların içinde yeniye-meler de eksik değildi. Neler

yapmazlardı ki? Sabaha kadar ateş yakıp taze kalmış koçanları çevirerek cevize katk ederken masal anlatıp şarkı söylüyorduk... Bu yeniye-meler, içtikleri tütünleri ara sıra bize de tattırarak tadına alıştırdılar. Alıştıktık, hem de nasıl! Gündüz herkesten çekiniyor ama gece olunca tütünleri kıyıyor, tütün yaprağına sarıyor ve bitecek diye üstüne titreyerek ağzımızda tutuyorlardı. Ama tütün, oğlak boyundaki çan gibidir. Ne kadar saklarsan sakla, seni ele verir. Evde, üvey annem üstüme sinmiş kokuyu almış hemen. Hiç başışlar mıydı beni! Dün geceyi tarlada geçirip uyumak üzere eve yönelmişken babamın sesi duyuldu: -Gel bakayım buraya kadar!

Ses tonundan bir sorun olduğunu anlar gibi oldum ve gücümü toparlayıp yöneldim.

-Bu tarafa yaklaş!
Artık ispiyonlandığımı anlamıştım. Üvey annem olmadık bir şey yaptığımda kendisi dokunmaz ama cezamı babama verdirirdi.
-Hoh de bakayım sen, dedi sertçe.
-Hoh, hoh, dedim ağlamaklı. O kadarı yetti. Babam ayağı fırladı ve kamçısını kaptağı gibi üstüme çaldı birkaç kez. İnsanoğlu bayağı dayanıklıymış meğer!..
O zamandan bu yana yetmiş yılı da geçti. İçki sofrası olur, kederli günler olur... Bir kez bile tütünü ağzıma götürmedim. Onu bırakalım, içilen yerde kokusuna bile katlanamıyorum.

*Abhaz edebiyatçı Platon Bebiya'nın (1935-2021) öyküsü...

Çeviri: Axta Esat Özen

Zaurbek Bgajhnokov

Her sanatçının hayali

Yeminej, Nartların darısını çalıyor

Malıçphu'nun gizemleri

Etokavkaz haber sitesi, 1-24 Temmuz tarihleri arasında Devlet Doğu Sanatları Müzesi'nin Maykop'taki şubesinde Nart destanlarıyla ilgili illüstratif çizimleri sergilenen Kabardej-Balkarlı sanatçı Zaurbek Bgajhnokov ile konuştu.

"Nartlarla ilgili çizimler yapmak, tüm Çerkes sanatçıların hayalidir" diyen Bgajhnokov şu ifadeleri kullandı:

"Birçok halkın kendine ait destanları yoktur ama bizim var. Nartlarla ilgili ilk illüstratif çizimleri Osetyalı sanatçı Maharbek Tuganov yapmıştır. Sonrasında, Rusya'ya katılımın yıldönümünde devlet düzeyinde bir talimatla Petersburglu sanatçı Leonid Feinberg o meşhur, renkli illüstrasyonları çizdi.

Ardından birçok kişisel çalışmalar yapıldı, bunlardan en önemlisi Adige sanatçı Hamid Savkuev'in eserleridir. Savkuev'in eserlerinden 100 tanesi bir kitapta toplanarak yayımlanmıştı, o kitaptan bana da vermişti ama kütüphanemde kayboldu. Artık hiçbir yerde satılmıyor ama kitap çalmak günah değildir derler (gülümsüyor), demek ki biri beğendi ve alıp götürdü.

Ben de böyle bir kitap yayımlamak istiyordum ama bunun için 50 çizim daha hazırlamam lazım. Şu anda Savsırık ile ilgili 20 çizim yaptım. Batraz (Peterez), Şevay, Malıçphu ile ilgili birkaç çizim hazırladım ama mesele Vorzemes ve diğer kahramanlarla ilgili henüz bir çalışmam yapmadım.

Nart efsaneleri, Hadağatle Asker'in 1957'de yayımlanan 7 ciltlik eseriyse bitmiyor, orada tümü yer almıyor. 100 ya

da 200 çizim yapabilirsiniz ama henüz hiç kimsenin resimlemediği birçok kahraman var destanda.

Kozmik yankılar

Nartlarla ilgili çizim yapmanın zorlukları çok, çünkü görsel metin tarif eder, görüntünün anlatılan karakterle eşleşmesi gerekir. Eğer metindeki tasvir yeterli gelmezse hayal gücünüz devreye girer.

Örneğin, Yeminej diye bir kahraman var, eserde çok az tasvir edilmiş: Üst kısmı insan, alt kısmı yılan olarak tanımlanıyor. Ya da Paço adlı kahraman: İnsandan bir kartala veya kartaldan bir örümceğe dönüşebilen; şeytani, hain, insan görünümünde bir yarı tanrı, hem yeryüzünde hem de cennettedir. İnanılmaz ve çarpıcı bir görüntü.

Yaşlı kadın Bırmıbi, kahraman Totreş gibi fantastik masal kahramanları var folklorumuzda... Wezrej Yabge'nin tasvirinde kozmik yankılar bile var. Bir atın değil, horozun üzerinde oturan Wezrej Yabge, kendisi yaklaştığında açılan ve içeri girdiğinde birleşen bir dağ ininde yaşıyor.

Tepegöz saç modeli

Koronavirüs bizi eve kapatınca bütün bir yılımı bu grafik serisi üzerinde çalışarak geçirdim. Bu süre içinde Nartlarla ilgili 50 illüstrasyon çizdim. Bu oldukça ciddi bir iş; çünkü her şeyi okumanız, zihninizde karakterlerin eskizlerini tasarlamanız gerekiyor. Dahası, hepsi efsanevi ve temel alacağınız bir örnekleme de yok. Atölyemde aydınlatıcı bir örnek vardı. Mukhamed Kıpov, bizim Yinij dediğimiz tepegözü (tek gözlü dev) çizecekti.

İkimiz oturduk, birbirimizin çizimlerine bakmadan resimlemeye başladık. İkimiz de o tek gözü bir yere yerleştiremeden öylece bıraktık. Bu bağlamda çocuklarla çalışmak bana çok yardımcı oldu. Onların düşünceleri yok ve biz yetişkinlerde bu klişeler otomatik olarak devreye giriyor. Genel kabul görmüş bir fikrin ötesine geçmek çok zor olsa da sanat ve yaratıcılıkta klişelerin kırılması gerekir. Dünya destanlarına baktım ve devlerin farklı saç stillerinden hoşlandıkları ortaya çıktı. Ve benim Yinij'im de benzerdi.

Çeviride zorluklar

Destanı hem Rusça hem de Kabardej dilinde okudum. Elbette Kabardejce metinde karakterlerin ayrıntı ve tasvirleri daha iyi ortaya çıkıyor. Destan, 1957'de Rusçaya çevrildi ama Kabardejce versiyonu gibi yeterli düzeyde değil. Nart destanı tek bir kişi tarafından yaratılmadı ve bir asırdan fazla sürede mükemmel bir hale getirildi. Bir yıl veya birkaç ay içinde çevrilemez. Tüm folklor eserleri ünlü çevirmenler tarafından tekrar elden geçirilir. Örneğin, Grimm Kardeşler'in masalları bu şekilde dünya kültürüne bir katkı sağladı.

Yüzlere Shakespeare çevirisi var, bazıları Samuil Marshak'ın çevirilerinden beğenir, bazıları da Boris Paster-

nak'ın çevirilerini... Sonra içerlerinden biri öne geçer ve en iyisi kabul edilir. Nart destanının da aynı şekilde onlarca ve hatta yüzlerce kez Rusçaya çevrilmesi gerekiyor.

Nart destanında Meleçphu (Malıçphu) adında harika bir karakter var: Hep mecazi konuşan, asla düz metin kullanmayan genç bir kız. Birçok şair ve yazarımız, sadece anadili Kabardejce olan birinin anlayabileceği ayrıntılar nedeniyle Malıçphu'nun konuşmalarının tercüme edilmesinin imkânsız olduğunu iddia ediyor.

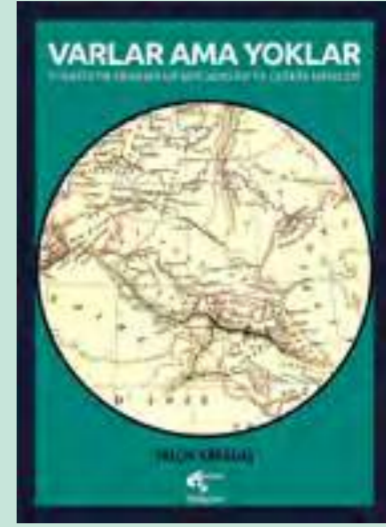
Ama ben her zaman, tercüme edildiği için insanlığın ortak malı haline gelen Japon şiiri örneğini veririm ve orada da her şey şifreli. Örneğin, şiirleri kesinlikle soyut olan Ruboko Sho'nun birçok çevirisi vardır. Ve eğer Malıçphu'nun konuşmalarını tercüme edebilirsek; dünya bu kahramanın bilgeliğinden, derinliğinden ve akıldan keyif alacaktır.

Lewis Carroll'un Alice Harikalar Diyarında eserinde de benzer bir mecaz örneği vardır. Adigeler de dünyaya aynı derinlikte müthiş bir eser kazandırabilir." (etokavkaz.ru)

Çeviri: Serap Canbek

Yeni kitap

Yalçın Karadaş'ın "Varlar Ama Yoklar- Türkiye'de Demokrasi Mücadelesi ve Çerkes Meselesi" isimli kitabı, Papirüs Yayıncılık etiketiyle çıktı. Karadaş'ın yeni kitabı için 27 Ağustos'ta Kadıköy İmge Kitabevi'nde imza günü düzenlendi.

Yalçın Karadaş'ın yeni kitabı, 10 saat gibi benim için rekor sayılabilecek bir sürede bitti.

Geçmişten günümüze, çoğu halen devam eden sorunların tespiti, tespit ile yetinmeyip çözüm önerileri, reçeteler...

Bozulan ezberler, unutulmaları hatırlatmalar, sorular, sorulara verilen cevaplar. Düşünülmemeleri düşünmeye, kendimize yüzleşmeye, artılarımızı fark etmeye, eksilerimizi görmeye davet... Önemli bilgi aktarımları... Tecrübe paylaşımları... Yerinde ve cesur çıkışlar... Kitabın sonunda "Okuma önerileri"... Üslup akıcı, kitap çok faydalı! Teşekkürler Yalçın Karadaş!

Süha Baytekin

Monografi

Maykop Devlet Teknoloji Üniversitesi Tarih ve Hukuk Bölümü Başkanı Prof. Svetlana Kudayeva'nın "19. Yüzyılda Kuzey-Batı Kafkasya'nın Adigeleri (Çerkesler): Savaş, Göç, Diaspora" başlıklı monografisi, Adigey'de yayımlandı.

Gala konser

Gunda Sakania'nın dizelelerinden oluşan "Abhaz Ağtı"nu besteleyen Nodar Çanba'nın gala konseri, 14 Ağustos'ta Abhaz Devlet Dram Tiyatrosu'nda yapıldı.

Hafız Efendi

Çerkes köylerinin yoğun olduğu bölgenin ileri gelenleri o sene hac farızasını birlikte yerine getirmek üzere aralarında anlaşılır ve Hafız Efendi'ye giderler. Kararlarını açıklarlar ve kutsal topraklarda onlara önderlik etmesini isterler. Hafız Efendi bu kararlarından dolayı gelenleri tebrik eder, hayırlara vesile olmasını söyler, dualarını yapar, hazırlıklara başlamalarını tembihler. O sene hac farızasını yerine getireceklerin isimlerini bölgedeki Çerkes köylerinde duyururlar.

Sefer zamanı yaklaşmaya başlar, Hafız Efendi bir toplantıda şunları söyler: "Beyler, zaman yaklaşıyor, yakınlarımızla helalleşmemiz gerekir, birlikte ziyaretler yapmalıyız."

Hacı adaylarından birinin kasabada ikamet eden kız kardeşinden ziyaretin başlamasına karar verir ve haber gönderirler.

Ziyaret günü hacı adayları kasabaya gider ve kız kardeşin evinin kapısını çalarlar. Hane halkı gelenleri eve buyur edip ikramlarda bulunur. İkramlardan sonra Hafız Efendi ev sahibesini çağırır, niyetlerini söyler ve ağabeyi için "Helallik" ister.

Kız kardeş, "Yollarının açık olmasını, hac farızasının makbul olmasını, Allah tarafından kabulünü, ağabeyine hakkını helal ettiğini" söyler.

Hacı adayları, memnuniyetleri yüzlerinden okunacak şekilde evden ayrılmak üzere ayağa kalkarlar.

Evin hanımı (kız kardeş)

kaşla göz arasında Hafız Efendi'yi ceketinin ucundan tutarak bir odaya alır.

"Hafız Efendi, bölgenin ileri gelenlerini toplayıp evime geliyorsun, kardeşim için bu kadar insanın önünde benden helallik istiyorsun, ne dememi bekliyordun? Hak (*) verilirse helallik verilir, verilmeyen hak helallik mi olur, neyi helal edeyim" der.

Hafız Efendi durumu kav-

rar, hacı adaylarını toplayıp şunları söyler: "Beyler, bu iş böyle gitmez, herkes kendi helallikini kendi alsın, yakınlarıyla helalleşsin ve öyle yola çıksın."

*Uncibze pas pasım ceğ cet.

Not: Çerkeslerde evin kızları hak (tarla, emlak, ev vb.) talep etmezler.

Derleyen: Meliş Fethi Özlü

yüreğim, diyorum, gidelim
sürüden ayrılan fillerin hüznüyle, gidelim
denizini çoktan kirletti bu şehrin öfkesi
gecelemin göğsünden yıldızları kârhaneler çaldı
damaklarımızda daralan zamanın kekremesi tadı
yüzümüzde bir tek uçurumlu yalnızlıklar kaldı
ekmeğin de sevdanın da tadına varılmıyor artık
yüreğim, diyorum, gidelim
ve beni aldığın yere bırak

Uzunyayla'da minik Kabardej, annesine seslenmiş.
-Annneeeeeee, arkadaşlarımla çoğu Hatkoy. Ben de Hatkoy olmaya karar verdim. Artık Kabardej değilim.
-Woeyyyy, baban duymasın, çok sinirlenir. Babası eve gelince minik Kabardej haberi ona da yetiştirmiş:
-Ben Hatkoy olmaya karar verdim.
-Hadi oradan. Wolihini izin vermem buna. Minik Kabardej boynunu büküp söylenmeye başlamış.
-Şu hale bak yaaa, Hatkoy olmamın üzerinden daha iki saat geçmeden Kabardejlerle başım belaya girdi..

Zarafete bir atıf; Adige faşe'nin ruhu

Kube Zeynep Şen İlçin

Kıyafet, dünya tarihinde de, bugünkü toplum yaşayışında da büyük önemi olan bir konu. Çünkü tarihin başlangıcından beri insanların en önemli ihtiyaçlarından biri de giyim olmuştur. Giyim, ilk olarak soğuktan, sıcaktan korunmak ihtiyacıyla ortaya çıkmış olsa da zamanla bir gelenek haline almıştır. Dünyanın her bölgesinde ayrı bir iklim olduğundan, değişik iklimlerde insanlar hava şartlarına göre değişik özellikleri olan kıyafetlere bürünmek zorun-

da kalmıştır. Böylece ülkelerin milli kıyafetleri meydana gelmiştir. Bu kıyafetler, belli bir ülkenin iklim şartlarını olduğu gibi o ülke halkının zevkini, güzellik ve renk anlayışını, hatta sanat görüşünü dahi belirtmek bakımından çok önemlidir. Bu bağlamda ulusal kıyafet bir milletin kimliğidir dersek yanlış olmaz. Ulusların geçmişlerini geleceğine bağlayan en önemli köprülerden biri olan kültür varlıkları içerisinde önemli bir yeri olan el sanatlarıyla bunlara bağlı çeşitlilik gösteren giysiler bir bütün olarak kültür ürünüdür.

İnsanlar, içinde buldukları uygarlık seviyesine göre giyimler yaratmışlardır. Her toplum kendi gelenek ve inanışlarına göre giyimini şekillendirmiştir. Biz Çerkeslerde geçmişten bugüne kendimize özgü kıyafet tarzımızı oluşturduk. Son yarım asırda Çerkes ulusal kıyafeti, Çerkes yaşantısında ayrıntılı bir yer tutmaya başladı. Adige Cumhuriyeti bu ko-

nuda köklü bir çalışma yaptı ve 2011 yılından itibaren her 28 Eylül "Adige Ulusal Kıyafet Günü" olarak kutlanıyor.

Bir Çerkes için kostüm çok önemlidir. İnsan figürünün mükemmel görüntüsünü yansıtır. Bu görüntüye günümüzde modern kıyafetlerde bile rastlarız. Milli kıyafetlerimizin nasıl olduğu ya da nasıl şekillendiğini az çok hepimiz biliyoruz. Burada detaylı olarak defaaten bahsetmeyeceğim. Esas yazmak istediğim mevzu, bu muazzam işçilik içeren, zarif hatlılarıyla ilgi çeken ulusal kıyafetlerimize neden yeteri kadar önem vermiyoruz? 28 Eylül'ün Ulusal Kıyafet Günü seçilmesiyle, evet, son zamanlarda ilgi arttı fakat yine de hak ettiği değeri görmediği kanaatindeyim.

Yakın zamanda kültürel paylaşımlar yapan yüksek takipçili bir sosyal medya sayfası, farkındalık yaratmak amacıyla bu konuya değinmiş ve kullandığı cümle beni çok etkilemişti. "Kızlarımız en özel günlerinde, düğünlerinde milli kıyafetler giyip fantastik dünyaların prensesleri gibi gelin olmak yerine, neden tül perde giymeyi tercih ediyorlar?" yazmıştı. "Fantastik dünyaların prensesi" ne kadar hoş ve doğru bir benzetme; zira üç yıl önce düğünümde Çerkes gelinliği giydiğimde etrafımdaki yabancı herkesin ilgi odağı olmuştum. Özellikle başka kültürden kişilerin hayranlıkla bakması beni daha mutlu etmişti.

O an kendinizi gerçekten fantastik dünyaların prensesi gibi hissediyorsunuz. Tanımadığım birçok kişi izin isteyip gümüş kemerin, gümüş düğmelerin, sırma işlemelerin fotoğrafını çekmek istediğinde "Biz bizim olana kıymet vermiyoruz, bu insanlar ise hayranlıkla izleyip fotoğraflarını çekiyor" diye iç geçirirken hafızam beni bir anıma götürdü. Haddizatında o günün organizasyonunu daha çocukluğumda yapmıştım. 1990'ların sonunda İslamey Halk Dansları Topluluğu, Türkiye turnesine gelmişti. O dönem yaşadığım yer olan Tokat/Turhal'da da gösterileri oldu. Ailece izlemeye gittik. Dansçı kızların bembeyaz kıyafetler içinde zarif hareketlerle süzülmesi beni büyülemişti. Her biri prenses gibiydi. Çocuk kafamda onları uçan beyaz kelebeklere ve izlediğim çizgi filmlerdeki prenseslere benzetmiş ve anneme bana bu beyaz prenses elbisesinden almasını istemiştim. Anneciğimi o kadar bunalttım ki o da "Büyüyüp gelin olunca bu prenses kıyafetinden dikerim sana" diye geçiştirmişti. Büyüdüm, gelin oldum ve o beyaz prenses kıyafetini giydim.

Ulusal kıyafetlerimiz bizim en güzel değerlerimizin başında gelir. Bu değeri özel günlerimizde kullanmalıyız. Günümüzde modern giysilerimize entegre ederek bile onu yaşatabiliriz. Böylece kültürümüzle birlikte bir tarz yarat-

mış oluruz. Yazımın sonunu Kendin gibi gülmek... Ne güzeldir kendini bilmek. Kendimiz gibi olmak ümidiyle...
Fotoğraflar, hibi_hibi_adlı Instagram sayfasından ve Madina Saralp'ten alınmıştır.

Kube Zeynep Şen İlçin

Çerkes silahları

Devlet Doğu Sanatları Müzesi'nin Maykop'taki Kuzey Kafkasya şubesi, "Nikolay Tverdokhlebov Koleksiyonundan 19. Yüzyıl Çerkes Silahları" başlıklı sergiye ev sahipliği yaptı. 19 Ağustos'ta açılışı gerçekleşen, 200'ün üzerinde silah ve teçhizatın (miğfer, ok, yay, tabanca, kılıç, kama, hançer) yer aldığı sergi, 10 Ekim'e kadar devam edecek.

